

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

STATENS HUSHOLDNINGSRÅDS FREMTIDIGE VIRKSOMHED OG ORGANISATION

*Afgivet af det af indenrigsministeriet
den 26. september 1937
nedsatte udvalg*

Det administrative bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K
Tlf. (01)122517

BETÆNKNING NR. 213

1959

64.06/1

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel	I. Indledning	5
Kapitel	II. Redegørelse vedrørende husholdningsrådets oprettelse, opgaver og udvikling	7
Kapitel	III. Forsøgsvirksomheden	11
Kapitel	IV. Oplysningsvirksomheden	14
Kapitel	V. Forholdet til forbrugerrådet	19
Kapitel	VI. Forvaltningsnævnets betragtninger vedrørende husholdningsrådets fremtidige organisation	20
Kapitel	VII. Udvalgets betragtninger vedrørende husholdningsrådets fremtidige organisation	21
Kapitel	VIII. Udvalgets udkast til lov om Hjemmenes Forskningsinstitut	25

BILAG

Bilag 1.	Medlemmerne af det af indenrigsministeriet nedsatte husholdningsudvalg af 1932 og medlemmerne af byggeudvalget ved opførelsen af husholdningsrådets nybygning	31
Bilag 2.	Oversigt over lokalefordelingen i husholdningsrådets nybygning	32
Bilag 3.	Husholdningsrådets personale pr. 1/12-1958	34
Bilag 4.	Regnskabstal vedrørende udgifterne til statens husholdningsråd i finansåret 1957/58	35
Bilag 5.	De på finansloven for finansåret 1958/59 optagne udgifter vedrørende statens husholdningsråd	36
Bilag 6.	Husholdningsrådets nuværende sammensætning	37
Bilag 7.	Skrivelse af 25. september 1958 fra de husholdningspædagogiske foreninger til udvalget	38
Bilag 8.	Fortegnelse over forsøgs- og undersøgelsesarbejder udført og publiceret af statens husholdningsråd 1935-58	39
Bilag 9.	Udsendelse af pjecer 1936-1/4-1958	42
Bilag 10.	Kort oversigt over forsknings- og oplysningsarbejdet i visse andre lande	45

KAPITEL I

Indledning

Efter at indenrigsministeren ved lov nr. 87 af 31. marts 1953 om statens husholdningsråd var blevet bemyndiget til snarest muligt at tilvejebringe nye selvstændige lokaler til brug for husholdningsrådets arbejde, og efter at et af ministeren nedsat byggeudvalg havde afgivet indstilling om opførelse af en nybygning til husholdningsrådet, tiltrådte bevillingsmyndighederne, at der blev bevilget et beløb af 2,7 mill. kr. til dette formål.

Husholdningsrådets nye bygning blev færdig i juni 1956, og i overensstemmelse med de forudsætninger om en udvidelse af husholdningsrådets forsøgsarbejde, der lå bag beslutningen om oprettelsen af egne laboratorier, rettede indenrigsministeren herefter henvendelse til finansudvalget om øgede bevillinger til aflønning af personale m. v.

Finansudvalget kunne imidlertid ikke tiltræde en sådan indstilling om øgede bevillinger til husholdningsrådets arbejde (finansudvalgets skrivelse af 11. december 1956, aktstk. nr. 53), men ønskede forinden, at forvaltningsnævnet foretog en gennemgang af husholdningsrådets arbejdsområde med henblik på tilrettelæggelsen af rådets fremtidige administration. Forvaltningsnævnets sekretariat foretog derefter en undersøgelse af statens husholdningsråds forhold, og i en rapport, afgivet den 6. maj 1957, henstillede forvaltningsnævnet, at de heri fremsatte forslag om ændringer i husholdningsrådets virksomhed og organisatoriske forhold blev taget op til nøjere behandling i et udvalg, hvor indenrigsministeriet, husholdningsrådet og eventuelt sundhedsstyrelsen samt forvaltningsnævnets sekretariat blev repræsenteret.

Ved skrivelse af 26. september 1957 nedsatte indenrigsministeriet et udvalg med den opgave at foretage en nærmere undersøgelse af husholdningsrådets forhold og på grundlag heraf at fremkomme med indstilling til indenrigsministeriet med hensyn til hvilke ændringer i

rådets virksomhed og organisationsform, der eventuelt måtte være ønskelige.

Udvalget har haft følgende sammensætning:

Kontorchef i indenrigsministeriet Fl. Martensen-Larsen, formand,

udpeget af indenrigsministeren,

Formand for statens husholdningsråd Ingefred Juul Andersen,

udpeget efter indstilling fra statens husholdningsråd,

Sekretariatschef E. Buchardt,

udpeget efter indstilling fra forvaltningsnævnet,

Seminarieforstander Folmer Dam,

udpeget efter indstilling fra statens husholdningsråd,

Cand. polit. Lis Groes,

udpeget efter indstilling fra forbrugerrådet,

Lektor, dr. phil. E. Hoff-Jørgensen,

udpeget af indenrigsministeren,

Formand for De samvirkende danske Landboforeningers Husholdningsudvalg Elisabet Iversen,

udpeget efter indstilling fra statens husholdningsråd,*)

Sekretær i indenrigsministeriet Helge Odel,

udpeget af indenrigsministeren,

Ekspeditionssekretær i indenrigsministeriet

Gudrun Refslund Thomsen,

udpeget af indenrigsministeren,

*) Under forhandlingerne i folketinget den 5. november 1957 vedr. sammensætningen af udvalget, gav indenrigsministeren udtryk for, at et evt. ønske fra husholdningsrådets side om at måtte få en repræsentant yderligere i udvalget ville kunne forventes imødekommet, og ved skrivelse af 18. november 1957 beskikkede indenrigsministeriet i overensstemmelse med en derefter fra husholdningsrådet modtaget indstilling fru Elisabet Iversen, Askov, til at indtræde som medlem af udvalget.

Overlæge i sundhedsstyrelsen, dr. med. E. Uhl, udpeget efter indstilling fra sundhedsstyrelsen.

Sekretær Odel har tillige varetaget hvervet som sekretær for udvalget.

Ekspeditionssekretær, fru Refslund Thomsen har med undtagelse af udvalgets afsluttende møde ikke deltaget i møderne i tiden september-december 1958 p.g.a. tjenesterejse til U.S.A.

Udvalget har afholdt ialt 33 møder og har herunder haft drøftelser med repræsentanter for statsradiofonien og undervisningsministeriet, ligesom udvalget i henhold til et af indenrigsministeren i sin tid meddelt tilsagn, har givet nedennævnte organisationsrepræsentanter mulighed for at fremsætte deres synspunkter overfor udvalget:

Arbejdernes oplysningsforbund i Danmark: Chr. Christiansen og Viola Nørlov,

Danmarks skolekøkkenlærerindeforening: Gerda Lebrecht-Nielsen,

Danske husmødres forbrugerråd: Bødil M. Begtrup og Ellis Tardini,

De danske husmoderforeninger: Johanne Dahlerup,

De samvirkende danske husholdningsforeninger: Ellen Villemoes Andersen,

De samvirkende danske husmandsforeninger: Else Elbæk og Marie Hansen,

De samvirkende danske Landboforeninger: Rig-mor Pinstrup og Karsten Iversen,

Foreningen af danske husholdningslærerinder: Thea Skovgaard Christensen,

Foreningen af husholdningsskoler: Olga Rep-pien,

Pædagogisk forening for husholdnings- og skolekøkkenlærerinder: R. Berg-Nielsen,

Specialkursus i husholdning ved Århus univer-sitet: K. Harrekilde-Petersen.

Endelig har 5 af udvalgets medlemmer af-lagt et studiebesøg i Holland, herunder i det hollandske husholdningsråd og det hollandske forbrugerråd.

Som resultat af udvalgets undersøgelser frem-lægges nærværende betænkning, der er tiltrådt af udvalgets medlemmer, idet der dog henvises til de i teksten optagne særudtalelser, jfr. si-derne 16, 18, 22 og 23.

Udvalget har, under hensyn til, at den gæl-dende lov om statens husholdningsråd skal ta-ges op til revision i folketingssamlingen 1958-59, fundet det hensigtsmæssigt at ledsage be-tænkningen med et udkast til en ny lov, der foreslås benævnt Lov om Hjemmenes Forsk-ningsinstitut.

København, december 1958.

Ingefred Juul Andersen.

E. Buchardt.

Folmer Dam.

Lis Groes.

E. Hoff-Jørgensen.

Elisabet Iversen.

Fl. Martens en-Larsen.

Helge Odel.

G. Refslund Thomsen.

Formand.

Erik Uhl.

KAPITEL II

Redegørelse vedrørende husholdningsrådets oprettelse, opgaver og udvikling

I december måned 1932 nedsatte indenrigsministeriet et husholdningsudvalg med repræsentanter for Sundhedsstyrelsen, De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger, De samvirkende danske Husholdningsforeninger, De danske Husmoderforeninger og Arbejdernes Oplysningsforbund, hvis opgave det skulle være dels at undersøge mulighederne for et organiseret samarbejde mellem de allerede bestående institutioner, som arbejdede på dette område, dels at overveje, hvorledes spørgsmålet om de for husholdningssagens videre udvikling nødvendige laboratorieundersøgelser bedst ville kunne løses, samt endelig at fremkomme med forslag om på hvilken måde man fremtidig ville kunne organisere arbejdet til fremme af den såvel i økonomisk som ernæringsmæssig henseende mest rationelle husførelse.

For så vidt angår sammensætningen af dette udvalg henvises der til bilag 1.

Resultatet af de af udvalget foretagne undersøgelser blev i en i 1933 afgivet betænkning sammenfattet således:

»1. Der foretages landet over af en række forskellige institutioner, som er uden forbindelse med hverandre, undersøgelser og forsøg på husholdningsområdet. Dette arbejde er imidlertid i høj grad præget af en fuldstændig mangel på organisation. Valget af de opgaver, der tages op af de forskellige institutioner, bærer i nogen grad tilfældighedens præg, og der findes såvidt udvalget bekendt end ikke tilløb til samarbejde mellem institutionerne på dette område. Uanset den værdi, der må tillægges de enkelte institutioners arbejde, må det om det hele arbejde siges, at det er utilstrækkeligt som grundlag for en rationel forbedring af det praktiske husholdningsarbejde her i landet.

2. Det vil kun delvis være muligt under de

nuværende forhold at indsamle materiale af undersøgelses- og forsøgsresultater til bearbejdelse og offentliggørelse i en sådan form, at den store befolkning kan drage nytte deraf.

Der arbejdes fra forskellig side på at sprede oplysning om husholdning, men arbejdet er langt fra tilstrækkeligt, og et effektivt oplysningsarbejde vil ikke kunne gennemføres med de forhåndenværende hjælpemidler, selv om det nødvendige forsøgs- og undersøgelsesmateriale iøvrigt måtte være til stede.

3. Såvel forsøgs- og undersøgelsesarbejdet som oplysningsarbejdet må organiseres og udvides, hvis man vil opnå at iværksætte et såvel i bredde som dybde gående arbejde for at skabe mulighed for en rationel og økonomisk husførelse landet over. For udvalget er der ikke mindste tvivl om, at der i befolkningen er trang til, at et sådant arbejde iværksættes, og endnu mindre tvivl om, at arbejdet bør iværksættes, og at kun staten vil kunne magte denne opgave. Der forvaltes i de mange hjem landet over til husholdningens førelse så store værdier, at blot små besparelser som følge af en på større viden baseret bedre udnyttelse af fødemidlerne og anvendelse af de forskellige redskaber, eller mere hensigtsmæssige indkøb af de forskellige varer, vil kunne give besparelser, som beregnet for hele landet vil løbe op til endog meget betydelige summer.

4. Foruden sagens økonomiske side må også nævnes den sundhedsmæssige side. De værdier, der vil kunne vindes ved at skabe mulighed for at sprede oplysning om den rette, mest hensigtsmæssige ernæring blandt befolkningen, kan ganske vist ikke beregnes talmæssigt, men arbejdet vil også i denne henseende kunne få den største betydning for samfundet.

Spørgsmålet bliver derefter, under hvilken form et fremtidigt arbejde for husførelsen bedst vil

kunne organiseres, således at de institutioner, som er i stand til at arbejde med spørgsmål på dette område, og de organisationer, som kan deltage i oplysningsarbejdet, i størst mulig grad kan medinddrages i dette.

Udvalget er nået til enighed om, at man vil nå den bedste og vistnok eneste løsning af dette spørgsmål ved, at der oprettes et centralorgan, der skal varetage hele det med sagen forbundne administrative arbejde, såvel med hensyn til undersøgelses- og forsøgsarbejdet som med hensyn til oplysningsarbejdet.

Dette centralorgan må søge samarbejde med de bestående institutioner, hvis ledere for en stor dels vedkommende overfor udvalget har erklæret sig villige hertil, og ved hjælp af disse institutioner få iværksat de til enhver tid påkrævede undersøgelser og forsøg i så stort omfang, det vil være muligt. Man vil derved opnå, at de forskellige opgaver vil kunne fordeles på hensigtsmæssig måde mellem de forskellige institutioner, og hindre, at det samme arbejde tages op af flere institutioner, således som der er mulighed for under de nuværende forhold.«

På grundlag af denne betænkning blev der i rigsdagen fremsat et forslag, der blev vedtaget som lov nr. 159 af 11. maj 1935 om Statens husholdningsråd. Rådet, hvis opgave det var at arbejde for husholdningssagens fremme, kom til at bestå af 9 medlemmer med fru Karen Braae som formand, og til arbejdet blev der afsat en årlig bevilling på 20.000 kr. Denne bevilling var det beløb, dr. Hindhedes ernæringslaboratorium tidligere havde oppebåret fra staten. Da det besluttedes at nedlægge laboratoriet, ansøgte husholdningsorganisationerne om, at bevillingen måtte blive stillet til rådighed for et forsøgsarbejde på husholdningens område, og det var dette andragende, der ved rådets oprettelse blev imødekommet. Rådets virksomhed var følgelig i begyndelsen af meget beskedent omfang, som ikke forudsatte nogen egentlig administration, idet man stort set måtte begrænse sig til en vis publikations- og propagandavirksomhed, der ikke støttedes af nogen forsknings- eller forsøgsvirksomhed, foretaget af rådet selv.

Det viste sig imidlertid hurtigt, at der ikke blot fra husholdningsorganisationerne, men også fra andre organisationer og institutioner samt fra myndighederne blev rettet henvendelser til

rådet om at løse opgaver af såvel forsøgsmæssig som oplysningsmæssig karakter. Rådets budget og personale blev som følge deraf også stadig udvidet og udgjorde i finansåret 1939-40 således 69.200 kr. Da rådet på daværende tidspunkt ikke disponerede over lokaler egnede til forsøgsarbejde, trådte det i forbindelse med en række institutioner, som i samarbejde med rådet og ofte med medhjælp herfra kunne og ville påtage sig udførelsen af husholdningsmæssig prægede forsøgsopgaver. Det kan således nævnes, at samarbejdet med Statens Redskabsprøver og Fællesudvalget for prøvedyrkning af køkkenurter blev indledt allerede i 1938, og at institutioner som Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles hygiejnisk-bakteriologiske laboratorium, Københavns kommunes belysningsvæsen og husholdningslaboratoriet i Sorø udførte forsøgsarbejder af husholdningsmæssig karakter i samarbejde med rådet.

I krigs- og efterkrigsårene blev der som følge af rationeringen og de iøvrigt herskende for hjemmene vanskelige forhold pålagt rådet et meget omfattende arbejde af både oplysningsmæssig og forsøgsmæssig art. Pjecer og andet oplysningsmateriale vedr. rationernes bedst mulige udnyttelse, kostens sammensætning iøvrigt, anvendelse af surrogater af den ene og den anden art, brændselsbesparelse etc. blev udarbejdet og fordelt til befolkningen i store oplag, ligesom radioen blev flittig udnyttet i så henseende. I samarbejde med andre institutioner, blandt hvilke særlig kan nævnes Statens Vitaminlaboratorium, Teknologisk Institut i København og husholdningslaboratoriet i Sorø, blev en række forsøgsopgaver vedr. disse forhold gennemført, bl. a. angående den rette brug af hvede-, rug- og bygmel efter den dårlige høst i 1942.

Rådet ydede således i disse vanskelige år hjemmene og dermed samfundet betydelige tjenester, som ikke blot skabte det goodwill i befolkningen, men også hos myndighederne, hvilket bevirkede både en forhøjelse af dets bevilling, og at bedre lokaler blev stillet til rådighed, hvorved et forsøgsarbejde af beskedent omfang i rådets egne lokaler blev muligjort.

De ændrede arbejdsvilkår i hjemmene, herunder det stigende antal udearbejdende husmødre, den tekniske udvikling inden for levnedsmiddelindustrien og de dertil knyttede ernæringsmæssige problemer, den øgede anvendelse af husholdningsmaskiner og nye typer af husholdningsredskaber samt fremkomsten af

nye tekstiler og andre materialer medførte imidlertid, at husholdningernes og forbrugernes problemer blev stadig mere omfattende og betydningsfulde.

Under disse omstændigheder var den hidtidige ramme for husholdningsrådets arbejde for snæver til, at rådet kunne løse sine opgaver på forsvarlig måde, og særlig blev behovet for et forsøgslaboratorium føleligt. I 1948 blev der derfor i loven om statens husholdningsråd indføjet en bestemmelse om, at der skulle søges tilvejebragt selvstændige lokaler for husholdningsrådets arbejde.

Efter at omfattende undersøgelser og udarbejdede projekter havde vist, at overtagelse og indretningen af eksisterende bygninger ville blive uforholdsmæssig kostbar, blev der ved § 7 i lov nr. 87 af 31. marts 1953 om statens husholdningsråd meddelt indenrigsministeren bemyndigelse til snarest at tilvejebringe nye selvstændige lokaler til brug for husholdningsrådets arbejde.

Et af indenrigsministeren nedsat byggeudvalg, jfr. bilag 1, afgav herefter indstilling om opførelse af en nybygning på Amagerfælledvej til statens husholdningsråd, hvilken indstilling blev godkendt af bevillingsmyndighederne, så opførelsen kunne påbegyndes i 1954.

Bygningen er opført på en 5.670 m² stor byggegrund på Amagerfælledvejs vestside og har et bruttoetageareal på ca. 3.240 m². Lokalernes nettoareal andrager ca. 2.000 m², jfr. bilag 2. Udgifterne ved bygningens opførelse har andraget 2,7 mill. kr., hvortil kommer 500.000 kr. til laboratorieudstyr, hvilket sidste beløb blev stillet til rådighed af Benton Moody-fondet.

Indflytningen i nybygningen fandt sted i 1956, og i dag beskæftiges der ca. 35 personer i den, jfr. bilag 3, tilligemed det i forbrugerrådets sekretariat ansatte personale, for tiden 7 medarbejdere.

Ifølge den gældende lov (lov nr. 87 af 31. marts 1953, jfr. lov nr. 66 af 26. marts 1958, hvorefter loven skal optages til revision i folketingssamlingen 1958-59) har husholdningsrådet i dag til opgave i fornødent samarbejde med andre institutioner og organisationer at virke til fremme af husholdningens ernæringsmæssige, hygiejniske, tekniske og økonomiske forhold. Det årlige budget andrager ca. 650.000 kr. (for så vidt angår regnskabstal for finans-

året 1957/58 og budget for finansåret 1958/59 henvises der til bilag 4 og 5). I disse tal er ikke inkluderet udgifter til forrentning og afskrivning.

Ifølge loven foranlediger rådet udført undersøgelser og forsøg, der står i forbindelse med de ovenfor angivne formål, ligesom rådet skal drage omsorg for, at der gives befolkningen vejledning i hensigtsmæssig husholdning. Resultatet af de foretagne undersøgelser og forsøg offentliggøres ved rådets foranstaltning i det omfang, offentliggørelse findes formålstjenlig.

Rådets formand og øvrige medlemmer ud nævnes af indenrigsministeren. 5 af rådets medlemmer udpeges efter indstilling fra henholdsvis Arbejdernes Oplysningsforbund, De danske Husmoderforeninger, De samvirkende danske Husholdningsforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger. Endvidere skal specialkursus i husholdning ved Århus universitet være repræsenteret ved 1 medlem, og 2 medlemmer skal repræsentere de husholdningspædagogiske foreninger, medens 1 medlem skal have særlig kemisk-teknisk indsigt. Indenrigsministeriet samt sundhedsstyrelsen skal være repræsenteret i rådet, hver med mindst eet medlem. I det nuværende råd har indenrigsministeriet beskikket 2 medlemmer, således at rådet i dag ialt består af 13 medlemmer, jfr. bilag 6.

Rådets formand varetager den daglige ledelse af arbejdet. Ca. 6 gange om året afholder rådet møder, og på disse møder forelægges alle spørgsmål til afgørelse eller godkendelse, ligesom rådets medlemmer har lejlighed til at fremkomme med ønsker og synspunkter vedrørende husholdningsrådets arbejde.

Husholdningsrådets forsøgsvirksomhed foretages af en forsøgsafdeling, der er opdelt i en redskabsafdeling, en levnedsmiddelafdeling og en afdeling for tekstiler og vask. Redskabsafdelingen afprøver køkkenredskaber, rengøringsredskaber og maskiner også under almindelige husholdningsmæssige forhold, medens levnedsmiddelafdelingen beskæftiger sig med undersøgelser over levnedsmidlernes husholdningstekniske og ernæringsmæssige værdi, deres ændring under forskellig køkkenmæssig behandling, konserveringsforhold m. v. Afdelingen for tekstiler og vask beskæftiger sig med bestemmelse af tekstilers lysægtighed, vaskeægtighed, styrkeforhold, kontrol med mærkning af danske tekstiler samt vaskemidlers effektivitet.

På grundlag af de gennem forsøgsarbejdet

indvundne erfaringer har husholdningsrådet tillige i et vist omfang kunnet give råd og vejledning til fabrikanter, der har ønsket at sætte en ny produktion igang eller foretage ændringer i den hidtidige produktion. I visse tilfælde er der, som et resultat af samarbejdet mellem rådet og fabrikanten, fremstillet redskaber i en ny form. Der henvises iøvrigt til kap. III.

Rådets oplysningsarbejde har til formål at fremme den hensigtsmæssige husholdning og med henblik herpå offentliggør rådet sine forsøgsberetninger og bringer iøvrigt oplysninger ud til offentligheden gennem »Faglige Meddelelser«, pjecer, radioforedrag og andre foredrag, gennem udstillings- og undervisningsmateriale, film samt gennem den i København beliggende oplysningscentral for husmødre og gennem sekretariatets konsulentvirksomhed og den kontakt, der består med husholdningskonsulenterne, skolekøkkenlærerinder, husholdningsskoler og husholdningsundervisningens udøvere iøvrigt ude over landet. Der henvises iøvrigt til kap. IV.

*

Der har gennem årene været samarbejdet med tilsvarende organisationer i andre lande.

På rådets initiativ indledtes således i 1946 et samarbejde mellem de nordiske forskningsinstitutioner på husholdningsområdet. Ved et møde i Stockholm mellem repræsentanter for rådet, Arbejds effektivitetsforeningen i Finland, Statens Forsøksstation i Husstell i Norge og

Hemmens Forskningsinstitut i Sverige blev der nedsat et udvalg med 2 repræsentanter fra hver institution. Udvalget fik til opgave at formidle kontakten mellem institutionerne med henblik på gensidig underretning om arbejdsplaner og -metoder samt en eventuel koordinering af forsøgsvirksomheden. Samarbejdet udvidedes i 1956 med institutioner i Holland og Vesttyskland.

På foranledning af initiativ fra Nordisk Råd blev der endelig i 1957 oprettet en nordisk komite for konsumentvareforskning og konsumentvareoplysning.

I efteråret 1958 blev der truffet aftale med Sverige om at fortsætte den der foretagne afprøvning af støvsugere med danske støvsugere, hvorved koordinering mellem nordisk forskning på dette område for første gang blev etableret i praksis.

*

Da husholdningsrådets nybygning i 1956 var taget i brug, og den forudsatte udvidelse af rådets virke kunne påbegyndes, fandt finansudvalget, som nævnt i kap. I., det påkrævet, at forvaltningsnævnet foretog en gennemgang af rådets arbejdsområde med henblik på tilrettelæggelsen af rådets fremtidige administration. I de følgende afsnit har man behandlet de i forvaltningsnævnets rapport anførte synspunkter, og i kapitel VI er der kort redegjort for nævnets betragtninger vedr. husholdningsrådets fremtidige organisation.

KAPITEL III

Forsøgsvirksomheden

Forsøgsafdelingen er som tidligere nævnt opdelt i en levnedsmiddelafdeling, en redskabsafdeling og en afdeling for tekstil og vask. Afdelingen ledes af en civilingeniør, der er dr. phil.

Levnedsmiddelafdelingen består af et kemisk laboratorium og to forsøgskøkkener. Den daglige leder af levnedsmiddelafdelingen er civilingeniør og H.D. og har en husholdningslærerinde som afdelingsassistent. Afdelingen foretager bl. a. undersøgelser af levnedsmidternes ernæringsmæssige, husholdningstekniske og kulinariske værdi, deres ændringer under forskellig køkkenmæssig behandling, levnedsmidternes konserveringsforhold, rigtig opbevaring og anvendelse samt indkøb af dem. Afdelingen har således bl. a. foretaget undersøgelser af prøvedyrkede køkkenurter, oxalsyreholdige grønsager, frysning af levnedsmidler af forskellig art, undersøgelser af ærtekonserver, kødekstrakter, industrielt fremstillede supper m. v. En del af undersøgelserne er foretaget i samarbejde med statens vitaminlaboratorium samt universitetets biokemiske institut og køleteknisk forskningsinstitut.

Redskabsafdelingen består af 3 specialrum til teknisk afprøvning, et større redskabslaboratorium og et laboratorium til undersøgelse af boligindretning. Afdelingen ledes af laboratorieforstanderen selv med en husholdningslærerinde som afdelingsassistent. Afdelingen foretager dels afprøvning af maskiner, dels afprøvning af apparater og mindre redskaber til brug i husholdningen. Efter indflytningen i den nye bygning har husholdningsrådet selv foretaget afprøvning af maskiner, hvilken afprøvning tidligere blev foretaget af statens redskabsprøver på »Bygholm« ved Horsens. I de senere år har redskabsprøverne bl. a. omfattet motordrevne røremaskiner med tilbehør, vaskemaskiner, køleskabe, stegepander, trykkogere, saftafdampningsapparater og en række mindre køkkenredskaber. Afdelingen foretager

endvidere lejlighedsvis afprøvning af redskaber indsendt af fabrikanter til konstatering af eventuelle uheldige egenskaber ved redskaberne, således at fabrikanten har mulighed for at ændre disse forhold, forinden redskaberne sendes ud i handelen.

Tekstil- og vaskeafdelingen består af 2 specialrum til teknisk afprøvning samt flere mindre rum og ledes af en civilingeniør med en husholdningslærerinde som assistent. Afdelingen beskæftiger sig med afprøvning af tekstiler samt vaskeforsøg. På foranledning af Tekstilfabrikantforeningen er der blevet nedsat et tekstilprøvenævn og et tekstilankenævn til gennemførelse og varetagelse af en fælles mærkeordning omfattende tekstiler, der er fremstillet af medlemmer af Tekstilfabrikantforeningen. Nævnet består af repræsentanter for forbrugere, forhandlere, forskning og fabrikanter. Afdelingen foretager mod betaling kontrolforsøgene i forbindelse med ordningen på grundlag af kontrolindkøb foretaget af forbrugerrådet.

Forsøg med vaskemaskiner blev tidligere foretaget af statens redskabsprøver på »Bygholm«, men er nu efter indflytningen i nybygningen i udvidet omfang overtaget af husholdningsrådet. Endvidere er der påbegyndt vaskeforsøg.

Der har i udvalget været enighed om, at husholdningsrådets vigtigste opgave i dag er *forsøgsarbejdet*. Udviklingen har medført, at medens husholdningsrådet i begyndelsen udelukkende kunne koncentrere sig om oplysningsvirksomheden, så er vægten nu mere og mere lagt på *forsøgsvirksomheden*, i særdeleshed efter overtagelsen af den nye bygning, hvor man for første gang har fået stillet hensigtsmæssige lokaler til rådighed. Denne udvikling er blevet hilst med tilfredshed af alle de organisationer, der er knyttet til husholdningsrådet, og rådet betragtes i dag som hjemmenes forsøgsstation.

Udvalget anser det for at være af afgørende betydning for hjemmene og samfundet, at dette forsøgsarbejde bevares og om mulig udvides.

Efter at husholdningsrådets forsøgsafdeling i de senere år har fået ansat nogle medarbejdere, der i kraft af deres uddannelse og kvalifikationer på lige fod kan møde erhvervslivets teknikere, er det, sideordnet med forsøg vedr. husholdningsarbejdet i hjemmet, en af institutionens meget vigtige opgaver i så nært samarbejde med erhvervene som mulig, at forsøge at påvirke den del af industriens produktion, som falder indenfor institutionens område, således at den kommer til at opfylde de krav, som resultatet af arbejdet i forsøgsafdelingen gør det naturligt, at forbrugerne stiller til den.

I tiden inden indflytningen i den nye bygning var husholdningsrådets mulighed for forsøgsarbejde som nævnt stærkt begrænset, både af mangel på plads, teknisk udstyr og personale. Der blev dog udført værdifulde undersøgelser bl. a. af en række mindre husholdningsredskaber. Ved et samarbejde med flere fabrikanter medførte disse forsøg, at forbedrede redskaber blev bragt i handelen. På et senere tidspunkt blev der, på opfordring af kvalitetsmærkningskommissionen, optaget et samarbejde med isenkrambranchens industri- & handelsorganisationer, hvorved et teknikerudvalg i forbindelse med undersøgelser foretaget i industriens og rådets laboratorier for et antal køkkenudstørsartikler udarbejdede indkøbsvejledninger, som også har haft betydning for den industrielle udformning af sådanne varer. Der blev i årene fra 1937 til indflytningen også udført gode og nødvendige undersøgelser af frysning og kemisk konservering af levnedsmidler samt en række forsøg, foranlediget af krigs- og efterkrigstidens rationeringer og vanskelige forsyningsforhold. På det ernæringsmæssige område blev der foretaget undersøgelser af grønsager i samarbejde med Fællesudvalget for Prøvedyrkning af Køkkenurter og med havebrugsforsøgsstationerne. For at skabe et bedre grundlag for udarbejdelsen af nye ministerielle bekendtgørelser på levnedsmiddelområdet blev der ligeledes udført et ikke ubetydeligt arbejde.

Muligheden for at vælge mellem forskellige forsøgsopgaver var imidlertid dengang så stærkt begrænsede, at en dybtgående vejning af opgavernes prioritet ikke var strengt påkrævet.

Forsøgene blev i de allerfleste tilfælde omhyggeligt planlagte, men det var ofte vanske-

ligt helt at følge arbejdsplanerne, især fordi en del af de større forsøg måtte udføres på andre institutioner, hvor de, til trods for disse institutioners store velvilje, nødvendigvis måtte komme i anden række.

Disse forhold har ændret sig afgørende, efter at de tekniske forudsætninger for forsøgsarbejdet i den nye bygning tillader et friere valg mellem mere omfattende og også mere beko-stelige undersøgelser.

Forinden der træffes afgørelse om, hvilke undersøgelser og i hvilken rækkefølge undersøgelserne skal optages på arbejdsplanen, er det derfor nødvendigt, at der sammen med forslag om at optage en undersøgelse udarbejdes en detaljeret begrundelse herfor. En sådan begrundelse bør foruden en omtale af de beslægtede undersøgelser, der tidligere er udført her eller i udlandet og et referat af den vigtigste litteratur om emnet indeholde:

- a) En påvisning af behovet for undersøgelsen, ledsaget af statistiske oplysninger, hvor det er påkrævet.
- b) Et overslag over undersøgelsens varighed, arbejdskraft- og lokalebehov.
- c) Et overslag over omkostningerne, herunder til materialer og lønninger til det i undersøgelsen deltagende personale.

Det bør desuden tilstræbes, at der udarbejdes et overslag over en rimelig fordeling af institutionens generalomkostninger på arbejdsplanens enkelte undersøgelser.

Udvalget har i øvrigt kunnet tilslutte sig nedennævnte yderligere synspunkter, således som disse er kommet til udtryk i den af forvaltningsnævnet afgivne rapport:

Forsøgsarbejdet bør ikke udelukkende gennemføres ved hjælp af egne forsøglokaler og eget personale. Man bør som hidtil stadig have opmærksomheden henledt på mulighederne for at lade forsøg udføre på andre eksisterende statslige eller statssubventionerede laboratorier, f. eks. Statens Vitaminlaboratorium, Veterinær- og Landbohøjskolens laboratorier, Køleteknisk Forskningsinstitut, Statsprøveantsalten samt Slagteriernes Forskningsinstitut og institutter som Teknologisk Institut og Dansk Tekstil Forskningsinstitut m. fl. Endvidere bør det allerede eksisterende samarbejde med andre institutioner intensiveres bl. a. med henblik på at undgå uønsket dobbeltarbejde.

I denne forbindelse bemærkes dog, at en

række af husholdningsrådets forsøg er af en sådan art, at de næppe kan henlægges til andre laboratorier, enten fordi disse laboratorier ikke kan påtage sig sådanne forsøg, eller fordi forsøgene kan være af en karakter, som kun vanskeligt kan indpasses i laboratoriernes daglige virksomhed.

Omfanget af de spredte rekvirerede forsøg for fabrikanter o. lign. bør begrænses, idet man fortrinsvis bør koncentrere sig om forsøgsvirk-

somhed, der sigter på generelle kvalitetsforbedringer, således at man optager forsøg indenfor områder, hvor man agter at foretage gruppeundersøgelser eller har foretaget sådanne.

I tilfælde, hvor man fortsat påtager sig forsøg for andre organisationer eller erhvervsorganisationer m. m., bør de beløb, der kræves herfor, fastsættes under hensyn til de retningslinier, der følges i lignende tilfælde af andre statslige eller statsunderstøttede laboratorier.

KAPITEL IV

Oplysningsvirksomheden

Rådets oplysningsarbejde er tilrettelagt med henblik på at vejlede husholdningerne i hensigtsmæssig husførelse. Med dette formål for øje offentliggør rådet sine undersøgelsesresultater og bringer oplysninger ud til konsulenterne, husholdnings- og skolekøkkenlærerne samt til offentligheden iøvrigt gennem »Faglige Meddelelser«, forsøgsberetninger, pjecer, radioforedrag og andre foredrag, gennem udstillings- og undervisningsmateriale, film samt gennem oplysningscentralens og sekretariatets konsultative virksomhed.

Udvalget har taget følgende forhold op til overvejelse:

1. Rådets årsberetning.
2. »Faglige Meddelelser«.
3. Forsøgsberetninger.
4. Rådets pjecer.
5. Rådets radiotjeneste.
6. Publikumsbesøg, foredrag, besvarelse af forespørgsler.
7. Oplysningsafdelingens virksomhed og ledelse.
8. Oplysningscentralen i Lyrskovgade.

Forinden der kort skal gøres rede for udvalgets betragtninger vedrørende de under foranstående punkter omhandlede forhold bemærkes, at udvalget ved en drøftelse med en repræsentant for undervisningsministeriet har fået oplyst, at undervisningsministeriet finder, at husholdningsrådets arbejde er af stor betydning for husholdningsundervisningen, og at de husholdningspædagogiske foreninger i en skrivelse af 25. september 1958 til udvalget har udtalt sig i overensstemmelse hermed, jfr. bilag 7.

1. Rådets årsberetning.

Rådet udarbejder hvert år en beretning over rådets virksomhed i det forløbne finansår. Beretningen har været trykt i et oplag på ca.

4.000 eksemplarer og udsendt gratis til de kredse, der er interesseret i rådets virksomhed. Trykningsudgifterne har beløbet sig til ca. 3.000 kr. om året.

Der har i udvalget været enighed om, at årsberetningen bør ændres således, at man i stedet for den hidtidige forholdsvis dyre tryksag for fremtiden udgiver et stencileret eller eventuelt duplikeret hefte af væsentlig mindre indhold end den nuværende årsberetning. Der har endvidere i udvalget været overvejende enighed om, at årsberetningen for fremtiden kun bør sendes vederlagsfrit til en snævrere kreds, og at husholdningslærere og skolekøkkenlærere for fremtiden kun skal have årsberetningen tilsendt på begæring.

Samtidig har man peget på det ønskelige i, at husholdningsrådet til gengæld for fremtiden - f. eks. hver 5. år - udgiver en fyldigere samlet oversigt over virksomheden i de forløbne år, ledsaget af et engelsk resumé.

I overensstemmelse med de i udvalget stedfundne drøftelser har husholdningsrådet netop udsendt årsberetningen for 1957/58 i duplikeret form og i et antal af ca. 1.300 eksemplarer.

Der har endelig i udvalget været enighed om, at husholdningsrådet som hidtil bør råde over nogle korte trykte »folders« på dansk, engelsk og tysk om husholdningsrådets virke, beregnet på udlevering til gæster.

2. »Faglige Meddelelser«.

»Faglige Meddelelser« redigeres af husholdningsrådet i samarbejde med et redaktionsudvalg og indeholder oplysninger om rådets forsøgsresultater samt referater af forskningsarbejde udført af andre institutioner her og i udlandet og artikler af interesse for husholdningsundervisningens og husholdningsoplysningsarbejdets udøvere iøvrigt. »Faglige Meddelelser« sælges i abonnement samt tilsendes en række

institutioner og personer, der har tilknytning til rådets arbejde, ligesom det tilgår dag- og fagpressen, biblioteker m. v. Normalt udsendes det en gang om måneden i et oplag på ca. 5.000-6.000 eksemplarer.

I udvalget har der været enighed om,

at bibeholde »Faglige Meddelelser«, således at publikationen i fremtiden normalt kommer som dobbeltnummer 6 gange om året,

at »Faglige Meddelelser« foruden husholdningsrådets egne forsøgsrapporter også i stigende omfang bør optage andre danske forsøgsresultater samt visse nordiske og andre udenlandske forsøg af særlig interesse,

at »Faglige Meddelelser« såvidt muligt økonomisk bør hvile i sig selv, således at omkostningerne ved trykningen og udsendelsen af samtlige eksemplarer dækkes af abonnenterne,

at »Faglige Meddelelser« suppleres med et let læseligt, journalistisk præget, ikke for kort referat, således at dette referat dels kan vedlægges »Faglige Meddelelser«, dels kan udsendes særskilt bl. a. til pressen.

I denne forbindelse bemærkes, at udvalget med tilfredshed har konstateret, at der i de senere år har været en stigende tendens til, at de af husholdningsrådet offentliggjorte forsøgsresultater m. v. har været optaget i dagbladene. Det her omhandlede referat af de mere detaljerede forsøgsbeskrivelser vil formentlig yderligere stimulere en sådan tendens, ligesom man vil kunne gøre sig håb om, at referatet må blive optaget in extenso i en række organisationsblade - eller eventuelt indlagt som særtryk i disse blade - efter nærmere aftale med de pågældende organisationer.

I forbindelse med diskussionerne om »Faglige Meddelelser« har der i udvalget været rejst spørgsmål om ved lejlighed at søge udgivet et fællesnordisk tidsskrift af teknisk-videnskabelig karakter, dog således at hvert enkelt land fortsat skal udgive de meddelelser, der skal popularisere videnskabelige forsøg og bringe resultaterne ud til hele befolkningen. Udvalget har foranlediget, at dette spørgsmål er blevet taget op i det fællesnordiske samarbejdsudvalg vedrørende konsumentvareforskning og konsumentvareoplysning.

3. For s øgs beretninger.

Over de af rådet udførte større forsøgsarbejder er der almindeligvis udsendt særlige rap-

porter af udførlig karakter. Den første af disse (udsendt 1938) omhandlede forsøg med mostfremstilling og lukkemetoder til mostflasker samt arbejdsprøve med mostapparater, og der er hidtil udsendt 33 beretninger, hvoraf 5 er offentliggjort i teknisk-videnskabelige tidsskrifter, men af rådet tillige udsendt i særtryk. Af de 33 beretninger har 12 omhandlet levnedsmidler, 5 kostforhold, 13 maskiner og redskaber og 3 vask og tekstil. Herudover er der udsendt 3 rapporter over nyhedsafprøvning af vaskemaskiner og i »Faglige Meddelelser« eller i årsberetningen offentliggjort 80 beretninger om rådets egne undersøgelser, heri ikke inkluderet resumeer af de større beretninger. De selvstændigt trykte beretninger har mod betaling kunnet rekvireres fra rådet. Der henvises iøvrigt til bilag 8.

4. Husholdningsrådets pjecer.

Rådets pjecer bliver dels udsendt til de enkelte husmødre efter skriftlig henvendelse til rådet i det enkelte tilfælde, dels uddelt gennem husholdningskonsulenter, sundhedsplejersker, biblioteker, husholdningsskoler, udstillinger m. v. Antallet af udleverede pjecer svinger meget stærkt fra år til år, jfr. iøvrigt bilag 9.

Som hovedregel udleveres pjecerne gratis, idet der kun for nogle få større pjecers vedkommende opkræves en betaling, der dækker trykningsudgifterne. Udarbejdelsen af pjecerne foretages sædvanligvis af oplysningsafdelingens personale, idet man dog under udarbejdelsen søger kontakt med sagkyndige på det pågældende område.

Pjecerne er hidtil blevet udarbejdet særligt med henblik på husmødrenes behov, men de har dog også fundet anvendelse ved undervisningen både i barneskolen og i husholdningsskoler m. m.

Efter udvalgets opfattelse bør husholdningsrådets pjecer i fremtiden i første række omhandle ernæringskundskab, husligt arbejde, hjemmenes økonomi etc. og udarbejdes med direkte sigte på anvendelse ved undervisningen af børn og unge. Pjecerne kan evt. suppleres med andet undervisningsmateriel og bør udarbejdes i nært samarbejde med pædagogisk sagkyndige.

Udgifterne til fremstilling af disse pjecer og evt. andet undervisningsmateriel bør søges dækket af den rekvirerende skolemyndighed.

Udvalget mener dog *ikke*, at instituttet på

længere sigt bør engagere sig *direkte* i arbejdet med udsendelsen af pjecer til undervisningsbrug og må principielt mene, at denne opgave bør løses af de centrale undervisningsmyndigheder, således at instituttet indskrænker sig til at yde konsultativ assistance ved udarbejdelsen af pjecerne.

Såfremt de husholdningsfaglige eller andre organisationer mener, at de til undervisningsbrug udarbejdede pjecer har interesse for større kredse, bør pjecerne stilles til rådighed for disse organisationer, og husholdningsrådet bør i så fald medvirke til, at pjecerne om fornødent ændres og suppleres på en sådan måde, at de bliver bedst muligt egnede til at opfylde disse kredses krav.

Organisationerne kan evt. i henhold til § 6 i det lovforslag, der ledsager nærværende betænkning, få tilskud til udgivelse af sådanne pjecer, men det principielle udgangspunkt bør formentlig være, at organisationerne selv skal afholde udgifterne derved.

Såfremt husholdningsrådet, efter forslag fra rådets administration eller fra de i rådet repræsenterede organisationer og institutioner, mener, at der udover de ovenfor omtalte pjecer er et betydeligt behov for andre populært af-fattede pjecer med emner indenfor husholdningsrådets område, bør rådet medvirke til, at sådanne pjecer udarbejdes og evt. selv udgive dem. Husholdningsrådets egne pjecer bør såvidt muligt behandle større emner og kun undtagelsesvis, når sociale grunde taler for det, uddeles gratis.

5. Rådets radiotjeneste.

Rådets radioudsendelser omfatter dels de daglige »2 minutter« om morgenen, dels 2 ugentlige eftermiddagsudsendelser. Emnerne for disse udsendelser udarbejdes af oplysningsafdelingen, hvorefter de forelægges for rådets radioudvalg bestående af oplysningsafdelingens leder, konsulenter for forskellige husmoder- og husholdningsfaglige organisationer, overlæge Holger Begtrup, samt en programsekretær for statsradiofonien. Udvalget er rådgivende og holder møde hver 3. måned. Efter gennemgangen i radioudvalget træffer oplysningsafdelingen aftale med de enkelte foredragsholdere om udarbejdelse af manuskript m. v. og herefter afgives der bestilling til radiofonien på de pågældende udsendelser. Honoraret til forfattere m. v. betales af statsradiofonien.

Forvaltningsnævnet har været i tvivl om værdien af 2-minutterudsendelserne, fordi udsendelserne sker på et tidspunkt af dagen, hvor det må antages, at en væsentlig del af landets husmødre er travlt beskæftiget med presserende huslige opgaver samtidig med, at en ret stor del af byhusmødrene har udearbejde. Forvaltningsnævnet rejser derfor det spørgsmål, om ikke de 2 minutter helt bør nedlægges.

Eftermiddagsudsendelserne bør efter forvaltningsnævnets mening bibeholdes på trods af det ikke ringe antal udearbejdende husmødre. Forvaltningsnævnet foreslår endelig, at tilrettelæggelsen og udformningen af udsendelserne overlades til statsradiofonien, således at husholdningsrådet fremtidig kun yder konsulentbistand for så vidt angår emnevalg og oplysningsmateriale.

På foranledning dels af forvaltningsnævnets ovennævnte bemærkninger, dels af den kritik, der er fremkommet i pressen af husholdningsrådets radiotjeneste, har udvalget indgående diskuteret denne.

Det er udvalgets opfattelse, at kritikken af radiotjenesten i mange tilfælde har været uberegtiget, men at husholdningsrådet dog ved at påtage sig en så stor udadvendt opgave i nogen grad har overvurderet sine muligheder og samtidig undervurderet den tilbøjelighed til kritik, som mange ganske naturligt føler over for en statsinstitution, som helt finansieres gennem skatterne og til hvis virksomhed alle er tvunget til at bidrage.

Udvalget har ikke taget stilling til, hvorvidt morgenudsendelsen »de 2 minutter« skal fortsætte og heller ikke til, om en ændring af eftermiddagsudsendelserne er påkrævet eller ønskelig, men et flertal indenfor udvalget kan i overensstemmelse med sit almindelige syn på oplysningsafdelingens fremtidige opgaver slutte sig til forvaltningsnævnets opfattelse, hvorefter statsradiofonien principielt bør overtage ansvaret både for »de 2 minutter« og for eftermiddagsudsendelserne.

Såfremt statsradiofonien skulle ønske at overdrage tilrettelæggelsen af disse udsendelser til et særligt udvalg, vil det ikke alene være naturligt, at husholdningsrådet bliver repræsenteret i dette udvalg, men også, at husholdningsrådet tilbyder at udføre en meget stor del af et sådant udvalgs arbejde med udvælgelse og tilrettelæggelse af radioudsendelserne.

Et mindretal (Juul Andersen, Dam, Iversen) henholder sig til, at statsradiofoniens foredrags-

chef over for udvalget har givet udtryk for, at husholdningsrådets udsendelser har været et værdifuldt indslag i radioens programmer, og at man fra statsradiofonisens side ikke ønsker nogen ændring i den nugældende ordning med hensyn til programmernes tilrettelæggelse.

6. Publikumsbesøg, foredrag m.v.

Husholdningsrådet søger kontakt med publikum bl. a. ved afholdelse af møder i rådets lokaler - således afholdes der nogle gange om året møder med fagfolk indenfor det husholdningsfaglige og -pædagogiske område, og nogle gange om året med sundhedsplejersker og børnehavelærerinder. Siden indflytningen i den nye bygning har der endvidere efter anmodning fra foreninger m.v. været arrangeret en række besøg i huset. Ved disse besøg, der dels har fundet sted om dagen, dels om aftenen, er der blevet givet de besøgende orientering om rådets virksomhed gennem foredrag, fremvisning af film m. v., hvorefter der er foretaget en omvisning i selve bygningen.

Bortset fra oplysningscentralen i Lyrskovgade modtager husholdningsrådet en lang række henvendelser fra folk, såvel telefoniske som skriftlige. Henvendelserne kan pr. år anslås til ca. 500 personlige, 11.000 telefoniske og 2.600 skriftlige henvendelser. Besvarelsen af disse henvendelser giver anledning til en ikke uvæsentlig arbejdsindsats, idet en konsulent og en kontordame er fuldt beskæftiget hermed, medens lederen af oplysningsafdelingen og en konsulent i en del af arbejdstiden er beskæftiget med besvarelsen af de skriftlige henvendelser.

Forvaltningsnævnet har fundet, at publikumsbesøg og foredrag, besvarelser af forespørgsler m.v., altså den individuelle betjening af forbrugerne, er meget arbejdskrævende og set i forhold til resultaterne bekostelig. Forvaltningsnævnet finder, at det må være mest hensigtsmæssigt at koncentrere kræfterne om et oplysningsarbejde af generel karakter, der henvender sig til husmødrene som helhed, hvad enten det sker gennem radio, film og pjecer eller gennem husholdningsorganisationernes konsulenter. Denne generelle form for oplysningsvirksomhed vil være mere økonomisk end den individuelt afpassede vejledningsvirksomhed og vil - med samme arbejdsindsats - give et væsentlig bedre resultat. Forvaltningsnævnet foreslår derfor, at rådet dels indstiller publikumsbesøgene, dels undlader at opfordre publikum

til at rette telefoniske og skriftlige forespørgsler til instituttet.

Forsåvidt angår udvalgets betragtninger i forbindelse med disse forhold henvises der til den nedenfor i punkt 7 givne redegørelse.

7. Oplysnings af delin gens virksomhed og ledelse.

Der har i udvalget været enighed om, at det oplysningsarbejde, som omfattes af formålsparagraffen i den gældende lov om statens husholdningsråd, naturligt kan deles i

- 1) en direkte oplysningsvirksomhed overfor hjemmene,
- 2) en indirekte oplysningsvirksomhed via de institutioner og personer, som varetager den direkte oplysningsvirksomhed.

Efter udvalgets opfattelse bør husholdningsrådets oplysningsvirksomhed i fremtiden koncentreret om den indirekte oplysning og hovedsagelig bestå i at fremskaffe, bearbejde og popularisere oplysningsmateriale til brug for husholdnings- og skolekøkkenlærerinder, husholdningskonsulenter, sundhedsplejersker, børnehavelærerinder, radio, presse og andre, der varetager den direkte oplysningsvirksomhed.

Denne indirekte oplysningsvirksomhed bør foregå i nært samarbejde med dem, der skal bruge materialet i den direkte oplysningsvirksomhed.

En sådan indirekte oplysningsvirksomhed stiller imidlertid så store krav til personalets faglige indsigt, at man ikke kan forvente, at den enkelte medarbejder i tilstrækkelig grad behersker alle de områder, som oplysningsvirksomheden omfatter. Det vil derfor være nødvendigt, at der i oplysningsafdelingen, ligesom det er sket i forsøgsafdelingen, sker en vis specialisering. Afdelingen bør råde over medarbejdere, der har specialuddannelse indenfor hvert af de tre store områder: ernæring, tekstil og vask samt redskaber. Det vil formentlig være nødvendigt, at husholdningsrådet selv bidrager til at få uddannet specialister i oplysningsarbejdet på disse tre områder, f. eks. ved at ansætte egnede personer i deltidsstillinger, således at der gives dem mulighed for yderligere uddannelse på institutioner her i landet. Husholdningsrådet bør også medvirke til, at der skaffes egnede medarbejdere stipendier til studieophold i udlandet og fremme udvekslingen af medarbejdere med andre institutioner, navnlig i de nordiske lande.

I den udstrækning husholdningsrådet selv på-

tager sig direkte oplysningsarbejde er udvalget enig med forvaltningsnævnet i, at dette oplysningsarbejde bør være af generel karakter og henvende sig til så store grupper af hjem som muligt.

Der har i udvalget fundet drøftelser sted af spørgsmålet om oplysningsafdelingens ledelse, når en omlægning af afdelingens virksomhed efter de foran anførte retningslinier måtte blive gennemført, og der har været enighed om, at ledelsen af denne virksomhed bør varetages af en person med indgående kendskab til og overblik over de forskellige former for oplysningsvirksomhed, med smidig forhandlingsevne og med evne til at lede personalet. Et flertal indenfor udvalget finder det hensigtsmæssigt, at lederen har en økonomisk uddannelse og har indsigt i publikationsvirksomhed, medens et mindretal (Juul Andersen, Dam, Iversen) lægger større vægt på, at lederen har den højst mulige husholdningsuddannelse.

Med henblik på den store betydning forholdet til pressen og publikationernes journalistiske udformning må tillægges, har der i udvalget været enighed om ønskeligheden af, at en journalist eller dog en person med særlig indsigt i presseforhold og journalistik knyttes til eller står til rådighed for oplysningsafdelingen.

8. *Oplysningscentralen i Lyrskovgade.*

Det konsultative arbejde i oplysningscentralen i Lyrskovgade omfatter dels besvarelser af personlige og telefoniske - men derimod ikke

skriftlige - henvendelser, dels afholdelse af foredrag og demonstrationer et par dage om ugen. Endvidere giver oplysningscentralens konsulenter vejledning i økonomiske spørgsmål, ligesom der bistås ved udarbejdelse af individuelle arbejdsplaner og kostplaner. I finansåret 1955/56 har der været godt 5.000 besøgende i oplysningscentralen, og der er besvaret over 26.000 forespørgsler.

I oplysningscentralen er der beskæftiget 2 konsulenter, og centralen hører organisatorisk ind under oplysningsafdelingen, men arbejder i det daglige ret selvstændigt omend i nær kontakt med oplysningsafdelingen. Også økonomisk set indtager oplysningscentralen en særstilling, idet halvdelen af udgifterne til driften af centralen, der ialt andrager ca. 40.000 kr. om året, betales af Københavns kommune.

Forvaltningsnævnet har, under hensyn til sit principielle synspunkt om værdien af den individuelle betjening, foreslået, at oplysningscentralen i Lyrskovgade nedlægges.

Det har i udvalget været fremhævet, at det egentlig havde været tanken, at oplysningscentralen skulle være efterfulgt af 4-5 andre centraler i København samt oplysningscentraler i større provinsbyer. Da denne forudsætning ikke har holdt stik, har der i udvalget været enighed om, at det ikke bør være en statsopgave at drive en enkelt oplysningscentral med et yderst begrænset formål, men at denne opgave snarere bør løses af Københavns kommune i samarbejde med Arbejdernes Oplysningsforbund, husmoderforeningerne m. fl.

KAPITEL V

Forholdet til forbrugerrådet

Forbrugerrådet, der blev oprettet i 1947, og som består af 24 medlemmer, repræsenterer 12 af Danmarks betydeligste organisationer indenfor kvinde-, oplysnings- og forbrugerkredse. Rådet ledes af en formand og et forretningsudvalg på 6 medlemmer. Det samlede forbrugerråd afholder 8-10 møder om året, medens forretningsudvalget afholder mindst 12 møder. Til rådet er knyttet et personale på 7 personer foruden vederlagsfri assistance fra forskellig side. Rådets hovedopgaver er:

- a) ud fra et forbrugersynspunkt at give udtalelser til statsmyndigheder og i den udstrækning, det lader sig gøre, også til andre. Rådets endelige mål er at blive betragtet som en hovedorganisation på lige fod med erhvervsorganisationerne;
- b) at medvirke til, at forbrugerinteresser bliver repræsenteret i kommissioner, råd og nævn, som er af betydning for de almindelige forbrugere;
- c) at samarbejde med institutioner, der virker for fremme af forskning og at arbejde for standardisering og kvalitetsmærkning af varer, som har særlig betydning for forbrugerne.

Forbrugerrådet finder ikke, at det er dets

opgave at tage videnskabelige undersøgelser op, men at varetage forbrugerinteresserne såvel overfor erhverv som samfund.

Der har i udvalget været enighed om, at forbrugerrådets virksomhed er værdifuld og i videst muligt omfang bør fortsætte, idet rådet som en uafhængig organisation har en friere stilling, hvilket medfører, at det kan udtrykke sig mere uforbeholdent og give sine publikationer et mere agitatorisk tilsnit, end det vil være muligt for en statsinstitution. Der har endvidere i udvalget været enighed om, at forbrugerrådets oplysningsvirksomhed er af stor betydning, og at denne virksomhed bør udbygges.

Det er overfor udvalget oplyst, at det hidtidige samarbejde mellem forbrugerrådet og husholdningsrådet ikke altid har været tilstrækkeligt koordineret og effektivt og udvalget har derfor henstillet, at forbrugerrådet og husholdningsrådet holder hinanden underrettet om arbejdsplaner, henvendelser m. v. af gensidig interesse, således at der ved planlægningen af de respektive programmer kan undgås overlapning og opnås det bedst mulige samarbejde. Med henblik herpå henstiller udvalget, jfr. nedenfor i kap. VII, at forbrugerrådet fremtidig bliver selvstændigt repræsenteret i husholdningsrådet.

KAPITEL VI

Forvaltningsnævnets betragtninger vedrørende husholdningsrådets fremtidige organisation

Forvaltningsnævnet finder det ikke længere hensigtsmæssigt, at den daglige ledelse af husholdningsrådets arbejde er henlagt til selve rådet. Det forhold, at et bredt sammensat råd på 13 medlemmer, der holder møde hveranden måned, har besluttende myndighed i en række sager, vil ifølge forvaltningsnævnets opfattelse ofte kunne medføre ulemper i den daglige administration og f. eks. bevirke, at afgørelse af enkeltsager forsinkes. Endvidere må det ifølge forvaltningsnævnets opfattelse være vanskeligt for medlemmerne at skaffe sig en så nøje indføling i institutionens virksomhed og aktivitet, som det under hensyntagen til rådets kompetence må anses for ønskeligt for at opnå den bedst mulige administrations- og ledelsesform. Rådet vil i den nuværende form som sådan kun i begrænset omfang være i stand til at følge de udgifter m. m., der opstår i forbindelse med rådets beslutninger.

Forvaltningsnævnet finder det betimeligt at udvide rådet med repræsentanter for yderligere en række interesserede forbruger- og husmoderorganisationer og instituere rådet som et repræsentantskab, der fritages for ansvaret for den daglige ledelse. Repræsentantskabet skulle herefter være et vejledende og kritiserende organ, der træffer beslutning om retningslinier for det kommende års arbejde og fremsætter sine synspunkter vedrørende aktiviteten i den forløbne tid.

En ændring efter disse retningslinier ville ifølge forvaltningsnævnets opfattelse gøre det naturligt at placere rådets hidtidige kompetence og ansvar for den løbende administration hos et forretningsudvalg. Forretningsudvalget skulle være et snævert udvalg, kun omfattende 4-5 medlemmer, f. eks. en repræsentant for inden-

rigsministeriet (udvalgets formand), en repræsentant for sundhedsstyrelsen, en repræsentant for den videnskabelige forskning og formanden for repræsentantskabet. Endvidere skulle institutionens daglige leder deltage i møderne, dog uden stemmeret. Udvalget skulle nøje følge rådets økonomi og træffe afgørelse i alle sager af vigtig eller principiel karakter. Det skulle ifølge forvaltningsnævnets rapport ved instruks fastsættes, hvilke sager der af lederen skulle forelægges forretningsudvalget til resolution. På de månedlige møder skulle institutionens daglige leder aflægge beretning om institutionens løbende virksomhed og forelægge eventuelle spørgsmål til afgørelse.

Forvaltningsnævnet foreslår endvidere, at man af principielle grunde forlader den hidtidige konstruktion, hvorefter rådets (repræsentantskabets) formand samtidig er daglig leder. Forvaltningsnævnet henviser til, at man på de ikke få områder, hvor en institution ledes i samarbejde med et råd af organisationsrepræsentanter, som hovedregel finder en klar adskillelse mellem formandens funktion og den daglige leders funktion, især når det drejer sig om institutioner af en vis størrelse, som administrerer betydelige pengemidler. Den daglige leders opgave skulle omfatte planlægning og udførelse af den daglige virksomhed i overensstemmelse med forretningsudvalgets afgørelser, koordination af forsøgsafdelingens og oplysningsafdelingens virksomhed, samt den daglige ledelse af kontorafdelingen. Den daglige leder skulle være i besiddelse af såvel administrative som økonomiske erfaringer, samt have indsigt i købs- og salgsmetoder, afsætningsvilkårene på det danske marked, erhvervslivets struktur med videre.

KAPITEL VII

Udvalgets betragtninger vedrørende husholdningsrådets fremtidige organisation

Der har blandt udvalgets medlemmer på forhånd været divergerende opfattelser af spørgsmålet om den mest hensigtsmæssige ledelse og organisation af husholdningsrådet eller Hjemmenes Forskningsinstitut.

I forbindelse med behandlingen af dette spørgsmål har udvalget afholdt et møde med repræsentanter for forbrugerrådet og de organisationer m. v., der er repræsenteret i husholdningsrådet. En række repræsentanter gav ved denne lejlighed udtryk for, at hovedvægten for rådets virksomhed også fremtidig bør lægges på den husholdningsfaglige linie, at principielle spørgsmål vedrørende rådets virksomhed, herunder arbejdsplaner og budget, som følge heraf bør afgøres af et råd, som overvejende er sammensat af repræsentanter for organisationer, der har husholdningsoplysning som primært formål, at den daglige ledelse kan overdrages til en direktør, men at den øverste ledelse bør tillægges et forretningsudvalg, der står til ansvar overfor rådet, og som ledes af rådets formand.

Et flertal indenfor udvalget har heroverfor ønsket at pege på, at institutionen fremtidig i stigende omfang bør varetage videre forbrugerinteresser end de rent husholdningsfaglige, og at institutionen, hvis virksomhed udelukkende betales af staten og som ikke på nogen måde modtager økonomisk støtte fra de omhandlede organisationer, må betragtes som et statsinstitut, der står til rådighed for hele befolkningen og ikke blot for den del, der måtte føle sig repræsenteret ved de omhandlede organisationer. Denne sidste opfattelse konkluderer i det synspunkt, at staten, når denne betaler hele instituttets virksomhed, også må have en ikke ringe indflydelse på instituttets drift og ledelse,

en indflydelse som hidtil har været ret begrænset.

Dette synspunkt er i princippet tiltrådt af nogle af organisationsrepræsentanterne.

Udvalgets hovedopgave har herefter været at søge at nå frem til et forslag til en fremtidig organisation, hvor der er sikret såvel organisationerne som staten en rimelig indflydelse og som på passende måde tager hensyn til de rigtige tanker, der ligger bag hvert af de to omhandlede principielle udgangspunkter.

Der har i udvalget været enighed om, at det ikke længere vil være muligt for rådet at have ansvaret for den daglige ledelse af instituttet -, dette ansvar må delegeres til en direktør. Samtidig har man imidlertid ønsket, at rådet fortsat skal have besluttende myndighed for så vidt angår fastlæggelsen af instituttets arbejdsplaner, indstilling til ministeriet om budgetforslag etc., ligesom man har fundet det hensigtsmæssigt, at rådet får mulighed for at udtale sig om principielle spørgsmål i relation til instituttets arbejdsopgaver.

Til støtte og vejledning for direktøren har man fundet det rigtigst, at der nedsættes et konsultativt forretningsudvalg, hvis medlemmer udpeges dels af rådet, dels af indenrigsministeren.

Der har endvidere i udvalget været enighed om, at der ved den nye lov bør skabes hjemmel for, at instituttet kan påtage sig opgaver, som tager videre sigte, end relationen til husholdningerne tilsiger, dersom »husholdningerne« tages i dette ords bogstavelige og snævre forstand. Selvom det ikke er hensigten at foreslå en væsentlig udvidelse af husholdningsrådets hidtidige opgaver, har man dog fundet det hensigts-

mæssigt at påpege, at instituttets opgaver må ses ikke blot på baggrund af de enkelte hjemms interesser, men også ud fra et mere samfundsmæssigt synspunkt.

Som følge af de her anførte betragtninger har man i lovudkastets § 1 udtalt, at arbejdsopgaverne skal tage sigte på såvel hjemmenes som samfundets interesse. Da man samtidig har ønsket at pointere, at hovedvægten for fremtiden skal lægges på *forsøgsarbejdet*, har man foreslået navneændringen fra Statens Husholdningsråd til Hjemmenes Forskningsinstitut.

Et mindretal bestående af Juul Andersen, Dam og Iversen, har i denne forbindelse ønsket at bemærke:

Da Statens Husholdningsråd i 1935 blev oprettet, knyttedes der til rådet et sekretariat, som havde til opgave at varetage rådets administration, oplysningsvirksomhed og forsøgsarbejde. I rådets første år bestod sekretariatets personale kun af ganske få personer, og rådsformanden var tillige leder af sekretariatets daglige arbejde. Denne ordning bibeholdtes i realiteten indtil der i 1949 indrettedes enkelte forsøgslokaler til brug for rådet og dermed etableredes en forsøgsafdeling. Af denne og af det oprindelige sekretariat, som senere ofte er kaldt oplysningsafdelingen, opstod gennem den naturlige expansion et institut, som ved rådets indflytning i nybygningen på Amager Fælledvej blev officielt konfirmeret. Alligevel er navnet »Statens Husholdningsråd« endnu i dag bevaret som betegnelse for såvel rådsforsamlingen som instituttet, ligesom formandens funktion som daglig leder stadig er bevaret.

Mindretallet erkender, at denne ordning ikke længere er tidssvarende og bør ændres. Det foreslås derfor, at der i loven skelnes mellem instituttet og rådsforsamlingen, således at instituttet betegnes som »Hjemmenes Forskningsinstitut«, medens rådsforsamlingen fortsat bærer navnet »Statens Husholdningsråd«.

Udvalgets medlemmer har været enige om, at det er af afgørende betydning, at rådet har en intim kontakt til så vide kredse i befolkningen som muligt - men der har ikke i udvalget været enighed om at foreslå en udvidelse af rådet, således at også erhvervsorganisationer, fagforeninger, tjenestemandorganisationer eller andre samfundsgupper automatisk bliver repræsenteret. Rådet foreslås imidlertid i forhold

til det nuværende husholdningsråd udvidet med repræsentanter for Dansk kvindesamfund, De kooperative husmoderforeninger, forbrugerrådet og undervisningsministeriet (med henblik på undervisningen i skoler m. v.), medens der fra husholdningsrådets repræsentanters side ikke har kunnet gives tilslutning til uden videre at optage repræsentanter for Danske kvinders nationalråd, Kvindeligt arbejderforbund, Liberalt oplysningsforbund eller Folkeligt oplysningsforbund. Udvalget er af den opfattelse, at interesserede organisationer under behandlingen i folketinget af lovforslaget vil kunne henvende sig til folketinget med anmodning om repræsentation. I denne forbindelse skal dog nævnes, at man har foreslået optaget en bestemmelse i loven om, at indenrigsministeren efter forhandling med rådet kan træffe beslutning om ændringer i rådets sammensætning. Herved gives der ministeren mulighed for at foretage en udvidelse af rådets medlemstal, ligesom han i givet fald, dersom en organisation, der er repræsenteret i rådet, måtte ophøre med at eksistere, kan træffe beslutning om, hvilken organisation der evt. skal overtage det således ledigtblevne medlemsmandat.

Som tidligere anført har der i udvalget været enighed om, at det - for at fremme den størst mulige koordination med forbrugerrådet - vil være nødvendigt, at et af rådets medlemmer er udpeget efter indstilling fra forbrugerrådet. Dette ønske om det nærest mulige samarbejde med forbrugerrådet er også søgt tilgodeset ved at lade rådet indstille 4 af forretningsudvalgets foreslåede 7 medlemmer, idet udvalget vil finde det naturligt, om disse af rådet indstillede medlemmer repræsenterer henholdsvis landbefolkningen, bybefolkningen, de pædagogiske synspunkter og forbrugerrådet.

Forretningsudvalget, der udover ovennævnte 4 medlemmer foreslås at skulle bestå af 3 af indenrigsministeren blandt rådets medlemmer udpegede repræsentanter, der er sagkyndige indenfor instituttets arbejdsområde, er tænkt at skulle virke som et hyppigt mødende arbejdsudvalg, hvis opgave det på en gang skal være at yde støtte og vejledning til direktøren og at virke som bindeled til selve rådet. Medens rådets formand tænkes valgt af rådet selv blandt medlemmerne, foreslås det, at forretningsudvalgets formand udpeges af indenrigsministeren. Heri ligger, at ministeren vil kunne udpege et hvilket som helst medlem af rådet til formand for forretningsudvalget, herunder også rådets

formand. I denne forbindelse bemærkes dog, at det må antages, at rådet i alle tilfælde indvælger sin formand i forretningsudvalget.

Et mindretal bestående af Juul Andersen og Iversen mener, at rådets formand tillige bør være formand for forretningsudvalget for derved at have føling med arbejdet på nærmeste hold, således at arbejdet i institutionen, forretningsudvalget og rådet koordineres bedst muligt. Den fælles formand foreslås udpeget af indenrigsministeren.

Et andet mindretal (Dam) er af den opfattelse, at rådsformanden bl. a. har til opgave at holde rådet underrettet om forretningsudvalgets forhandlinger og om hovedtrækkene i instituttets virksomhed. Løsningen af disse opgaver gør det nødvendigt, at formanden for rådet har stadig kontakt med såvel direktøren for instituttet som detes konsultative forretningsudvalg, og en sådan kontakt opnås bedst og sikrest, når formanden for rådet tillige er formand for forretningsudvalget. Mindretallet ønsker det med denne begrundelse præciseret i loven, at rådets formand tillige skal være formand for forretningsudvalget og kan derfor støtte den foranstående mindretalserklæring. Da indenrigsministeren imidlertid forudsættes at skulle ansætte den med omfattende beføjelser udrustede direktør for instituttet, der tiltræder såvel rådets som forretningsudvalgets møder, og da indenrigsministeren tillige udpeger 3 af rådets medlemmer og 3 medlemmer af forretningsudvalget, må statens indflydelse på institutionens virksomhed herved skønnes rimeligt sikret, og mindretallet (Dam) kan derfor tiltræde flertallets affattelse af § 4, stk. 3, hvorefter rådets formand vælges af rådet. Subsidiært vil mindretallet foreslå, at rådets formand udpeges af indenrigsministeren efter indstilling fra rådet.

Flertallet er af den opfattelse, at den nødvendige kontakt mellem rådet og forretningsudvalget fuldt ud er sikret ved rådsformandens medlemsskab af forretningsudvalget, og man anser det for at være en fordel, at ministeren står friere ved udpegningen af formanden for forretningsudvalget og derved har større mulighed for at finde den til denne stilling bedst kvalificerede.

Medens husholdningsrådet hidtil har haft hele ansvaret for statens husholdningsråds le-

delse - også den daglige - er det tanken, at det nye råd kun skal have ansvaret for hovedlinierne i instituttets virke. Rådet skal godkende instituttets arbejdsplan og budgetindstillinger samt afgive udtalelser i sager af principiel karakter indenfor instituttets arbejdsområde, medens direktøren med støtte af forretningsudvalget skal have ansvaret for den daglige ledelse og dermed i ikke ringe grad for instituttets »ansigt« udadtil. Direktøren kan i kraft af sit ansvar overfor ministeren forelægge tvivls spørgsmål i vigtigere sager for indenrigsministeriet.

Da det herefter må forventes, at forretningsudvalget vil få en ikke ringe arbejdsbyrde, er det foreslået, at dets medlemmer, ligesom rådets formand, skal have tillagt et honorar. For såvel rådsmedlemmerne som medlemmerne af forretningsudvalget har udvalget fundet, at manderne bør være tidsbegrænset, hvorfor man har foreslået, at de pågældende udpeges for en 4-årig periode. Det samme gælder de 2 formænd.

Som det vil ses, vil det for instituttets hele fremtid være af afgørende betydning, om man i direktørstillingen kan få en virkelig højt kvalificeret person, der kan forstå at vinde tillid såvel indadtil som udadtil i befolkningen og i erhvervslivet. Udvalget skal i denne forbindelse foreslå, at man søger normeret en tjenestemandstilling til direktøren, der ikke bør lønnes lavere end i statens 28. lønningsklasse.

Der har hos et flertal af udvalgets medlemmer hersket den opfattelse, at den pågældende bør have en akademisk uddannelse, uden at man dog har fundet det hensigtsmæssigt at tage stilling til, om uddannelsen skal være juridisk, økonomisk eller eventuelt teknisk, idet ikke alene uddannelsen, men den pågældendes hidtidige virke, forhandlingsevner og egenskaber iøvrigt må tages i betragtning. Spørgsmålet om direktørens uddannelse må endvidere ses i sammenhæng med spørgsmålet om, hvilken uddannelse lederen af oplysningsafdelingen måtte have, se kap. IV. Man er i udvalget iøvrigt af den opfattelse, at der til instituttet i alt fald bør være knyttet een ledende medarbejder med indsigt i økonomiske og statistiske forhold, der efter udvalgets formening vil komme til at spille en større og større rolle ved en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af instituttets arbejde, udarbejdelse af planer etc.

Husholdningsrådets repræsentanter i udvalget (Juul Andersen, Dam, Iversen) kan til-

slutte sig, at direktøren først og fremmest bør være i besiddelse af de rette personlige egenskaber for at kunne lede en sådan institution, men ønsker desuden at fremhæve, at direktøren så midt muligt også bør have den højst mulige husholdningsuddannelse.

*

Der har i udvalget været enighed om, at en

omorganisation af statens husholdningsråd i overensstemmelse med foranstående retningslinier vil betyde en styrkelse af instituttets virksomhed til gavn for hjemmene, en koordinering i forholdet til forbrugerrådet og de øvrige organisationer eller institutioner, der arbejder med beslægtede opgaver og en imødegåelse af den i de senere år rejste *iøvrigt* ikke altid lige velbegrundede kritik af rådet og dets virke.

KAPITEL VIII

Udkast til

Lov om Hjemmenes Forskningsinstitut

§ 1. Hjemmenes Forskningsinstitut, der henhører under indenrigsministeriet, har til formål - i fornødent samarbejde med andre institutioner og organisationer - at virke til fremme af husholdningernes ernæringsmæssige, hygiejniske, økonomiske og tekniske forhold med henblik på såvel hjemmenes som samfundets interesse.

Stk. 2. Med det i stk. 1 angivne formål tager instituttet initiativet til iværksættelse af undersøgelser og forsøg, enten på selve instituttet eller andet steds, og bidrager til, at der gives befolkningen vejledning på disse områder.

§ 2. Resultaterne af de foretagne undersøgelser og forsøg offentliggøres ved instituttets foranstaltning i det omfang offentliggørelse findes formålstjenlig.

Stk. 2. Resultaterne af instituttets undersøgelser- og forsøgsarbejde må kun anvendes i reklameøjemed, når instituttet skriftligt har givet tilladelse dertil.

§ 3. Instituttets virksomhed ledes af en af indenrigsministeren udnævnt direktør.

Stk. 2. Indenrigsministeren nedsætter et råd, der har til opgave at træffe beslutning om instituttets arbejdsplan, godkende indstillinger om dets årlige budget samt afgive udtalelser i sager af principiel karakter indenfor instituttets arbejdsområde.

Stk. 3. Til støtte og vejledning for direktøren nedsættes af indenrigsministeren et forretningsudvalg.

§ 4. Af rådets medlemmer udpeges 10 efter indstilling af henholdsvis:

Arbejdernes oplysningsforbund,
Danske husmødres forbrugerråd,

Dansk kvindesamfund,
De danske husmoderforeninger,
De husholdningspædagogiske foreninger (2 medlemmer),
De kooperative husmoderforeninger,
De samvirkende danske husholdningsforeninger,
De samvirkende danske husmandsforeninger og
De samvirkende danske landboforeninger.

Derudover er undervisningsministeriet, sundhedsstyrelsen og specialkursus i husholdning ved Århus universitet repræsenteret ved hvert 1 medlem, medens indenrigsministeriet er repræsenteret ved 3 indenfor instituttets arbejdsområde sagkyndige medlemmer. Rådets medlemmer udpeges for en 4-årig periode.

Stk. 2. Indenrigsministeren kan efter forhandling med rådet træffe beslutning om udvidelse eller ændring i rådets sammensætning.

Stk. 3. Rådets formand samt næstformand vælges af rådet blandt medlemmerne. Der tilkommer rådets formand et honorar, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

Stk. 4. Rådets forretningsorden godkendes af indenrigsministeren.

§ 5. Forretningsudvalget består af 3 af indenrigsministeren udpegede medlemmer af rådet og 4 medlemmer, der udpeges af indenrigsministeren efter indstilling fra rådet. Forretningsudvalgets formand udpeges af indenrigsministeren.

Stk. 2. Der tilkommer forretningsudvalgets formand samt forretningsudvalgets medlemmer et honorar, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

§ 6. De til instituttets arbejde fornødne beløb stilles til rådighed ved bevilling på de årlige finanslove.

Stk. 2. Der kan endvidere på de årlige finanslove ydes tilskud til forsøgs- og undersøgelsesarbejde samt den oplysningsvirksomhed, der udføres på husholdningens område af de i § 4, stk. 1 og 2 nævnte organisationer. I særlige tilfælde kan der ydes tilskud til andre organisationer og institutioner til tilsvarende formål.

§ 7. De nærmere bestemmelser for instituttets arbejde fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 2. Til indenrigsministeren afgives en årlig beretning om virksomheden i det forløbne år.

§ 8. Antallet af tjenestemandstillinger under instituttet fastsættes ved normeringsloven.

Stk. 2. Det medhjælpslønnede personale under instituttet ansættes af direktøren.

Stk. 3. Det til instituttet knyttede personale må ikke uden indenrigsministerens tilladelse være interesseret i eller have tilknytning til nogen erhvervsvirksomhed eller erhvervsorganisation indenfor husholdnings- eller levnedsmiddelbranchen.

§ 9. Instituttet henregnes til de institutioner, der er berettiget til at begære forfølgning for overtrædelse af lovbekendtgørelse nr. 8 af 31. marts 1937 om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse.

§ 10. Denne lov, der ikke gælder for Færøerne, træder i kraft den 1. april 1959, fra hvilket tidspunkt lov nr. 87 af 31. marts 1953 om Statens husholdningsråd, jfr. lov nr. 66 af 26. marts 1958, ophæves.

Bemærkninger til lovudkastet.

Til § 1. Formålsbestemmelsen svarer i det væsentlige til den hidtidige bestemmelse i den gældende lov. For at understrege betydningen af, at instituttets arbejde først og fremmest er af forskningsmæssig karakter og bør varetage videre forbrugerinteresser end de rent husholdningsfaglige, har man ændret navnet til Hjemmenes Forskningsinstitut og understreget, at instituttets virksomhed skal ske med henblik på såvel hjemmenes som samfundets interesse.

Til § 2. Bestemmelsen svarer til § 2 i den gældende lov.

Til §§ 3, 4 og 5. De nævnte paragraffer indeholder de nærmere regler for instituttets fremtidige ledelse. Medens det er tanken fremtidigt at henlægge den daglige ledelse af instituttets virksomhed til en direktør, støttet af et forretningsudvalg, skal spørgsmålet om godkendelse af arbejdsplaner, budgetindstillinger m. v. forelægges et af indenrigsministeren nedsat råd, ligesom dette råd skal afgive udtalelse i sager af principiel karakter indenfor instituttets arbejdsområde.

Rådet er udvidet i forhold til det nuværende husholdningsråd, idet der er medtaget repræsentanter for undervisningsministeriet, Forbrugerrådet, Dansk kvindesamfund og De kooperative husmoderforeninger. Samtidig er der givet indenrigsministeren bemyndigelse til efter forhandling med rådet at træffe beslutning om ændringer i rådets sammensætning. Rådets formand foreslås valgt blandt rådets medlemmer. Såvel formanden som rådsmedlemmerne foreslås udpeget for en 4-årig periode.

Forretningsudvalget, der ligeledes tænkes udpeget for en 4-årig periode, foreslås at skulle bestå af 3 af indenrigsministeren udpegede medlemmer af rådet og 4 medlemmer, der udpeges af indenrigsministeren efter indstilling fra rådet. Af disse 4 medlemmer tænkes 1 at skulle repræsentere forbrugerrådet, medens de øvrige forudsættes at repræsentere henholdsvis landbefolkningen, bybefolkningen og de husholdningspædagogiske foreninger. Rådets formand forventes at blive medlem af forretningsudvalget. Forretningsudvalgets formand foreslås udpeget af indenrigsministeren.

Da det må forventes, at medlemmerne af forretningsudvalget kommer til at skulle påtage sig en ikke uvæsentlig arbejdsbyrde, er det foreslået, at der tillægges dem et årligt honorar på samme måde, som det er foreslået, at rådets formand skal honoreres.

Et mindretal, bestående af husholdningsrådets repræsentanter i udvalget har foreslået at *rådet* benævnes Statens Husholdningsråd, jfr. mindretallets bemærkninger side 22. 2 mindretal har foreslået afvigende affattelse af reglerne om udpegningen af formændene for rådet og forretningsudvalget, jfr. side 23.

løvrigt henvises der til den mere udførlige redogørelse i kap. VII.

Til § 6. Bestemmelsen svarer til de hidtidige bestemmelser i den gældende lovs §§ 4 og 8,

idet dog antallet af de organisationer, der kan søge tilskud til særlige opgaver, er blevet forhøjet som følge af udvidelsen af repræsentationen i rådet.

Til § 7. Bestemmelsens stk. 1 svarer til bestemmelsen i den gældende lovs § 4, stk. 2. Bestemmelsens stk. 2 svarer til bestemmelsen i den gældende lovs § 3, stk. 2.

TU § 8. Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 6. Det forudsættes, at besættelsen af ledende stillinger i institutionen drøftes mellem direktøren og forretningsudvalget.

Til § 9. Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 3, stk. 1.

Til §10. Loven foreslås at skulle gælde for Grønland, men ikke for Færøerne.

BILAG

Medlemmerne af det af indenrigsministeriet nedsatte husholdningsudvalg af 1932.

Medicinaldirektør, dr. med. *Jobs, Frandsen*, formand,
Forretningsfører *Chr. Christiansen*, udpeget af Arbejdernes oplysningsforbund,
Forstanderinde frk. *Agnes Elgstrøm*, udpeget af De danske husmoderforeninger,
Sundhedsstyrelsens konsulent i hygiejne og husholdningssager, professor, dr. med. *L. S. Fridericia*,
Fru *Kirsten Paul Hansen*, udpeget af Arbejdernes oplysningsforbund,
Fru *Andrea Lindkvist*, udpeget af De samvirkende danske husholdningsforeninger,
Parcellist *P. Chr. Skov*, udpeget af De samvirkende danske husmandsforeninger,
Gårdejer /. *J. T. vedegård*, udpeget af De samvirkende danske landboforeninger.

Til leder af det til udvalget knyttede sekretariat udnævntes formand for Københavns husmoderforening, borgerrepræsentant fru *Karen Braae*.

Medlemmerne af byggeudvalget ved opførelsen af husholdningsrådets nybygning.

Kontorchef i indenrigsministeriet, *Fl. Martens en-Larsen*, formand,
Rådsformand *Ingefred Juul Andersen*,
Statsrevisor, gårdejer /. *C. Jensen-Brobj*,
Chefarkitekt i boligministeriet *Peter Nielsen*,
Ekspeditionssekretær i indenrigsministeriet *Gudrun Refslund Thomsen*.

Oversigt over lokalefordelingen i husholdningsrådets nybygning.

Lokale for deling i laboratorieafdelingen.

Levnedsmiddelet]delingen:

Laboratorier	224 m ²	
Lagerrum65 »	
Opvask25 »	
	- - -	314 m ²

Reds kabsaf delingen:

Laboratorier	225 m ²	
Lagerrum25 »	
Opvask12 »	
	—————	262 m ²

Textil- og vaskeafdelingen:

Laboratorier	166 m ²
------------------------	--------------------

<i>Boligforsøg</i>	98 m ²
------------------------------	-------------------

<i>Disponibelt laboratorium</i>	25 m ²
---	-------------------

Kontorer i laboratorieafdelingen:

10 stk. enkeltfagskontorer	120 m ²	
1 stk. dobbeltfagskontor25 »	
2 stk. mindre kontorer14 »	
1 stk. arkiv12 »	
	—————	171 m ²
		Ialt: 1036 m ²

Lokalefordeling i oplysningsafdelingen og administration.

10 stk. enkeltfagskontor	120 m ²	
4 dobbeltkontorer	100 »	
Skrivestue	37 »	
Ekspedition	25 »	
1 stk. enkelt fagsrum som lager for ankenævn12 »	
Mødesal	63 »	
Bibliotek	63 »	
Arkiv12 »	
	—————	432 m ²

Transport	432 m ²
---------------------	--------------------

Transport 432 m-

Diverse.

Formandens lejlighed	50 m ²	
Foredragssal med tilhørende udstillingsrum, garderobe, film, foredragsholder	174 »	
Frokoststue med køkken	93 »	
2 garderober	19 »	
Portnerlejlighed	78 »	
		414 m ²
Udlejet til forbrugerrådet		116 m ²
	Ialt:	962 m ²

Samlet nettoareal 1.998 m².

Husholdningsrådets personale pr. 1/12-1958.

1. <i>Ledelsen:</i>	Formanden
1 formiddagsfuldmægtig
1 halvdags kontorassistent.
2. <i>Forsøgsafdelingen:</i>	1 Laboratorieforsøger
2 civilingeniører
2 afdelingsforsøgsassistenter
5 forsøgsassistenter
1 laborant
1 køkkenassistent
1 kontorassistent.
3. <i>Oplysningsafdelingen
excl. personale i
oplysningscentralen:</i>	1 afdelingsleder
1 afdelingskonsulent
4 konsulenter
2 konsulentaspiranter.
4. <i>Ankenævnene:</i>	1 konsulent
1 halvdags kontorassistent.
5. <i>Kontorafdelingen:</i>	1 konsulent
1 assistent
5 kontorassistenter
1 halvdags student.
<i>Tilsyn med bygninger
m. m.</i>	1 portner.
<i>Oplysningscentralen :</i>	2 konsulenter.

**Regnskabstal vedrørende udgifterne til statens husholdningsråd
i finansåret 1957/58.**

1. Indtægt:

Salg af »Faglige Meddelelser« m. v. 26.656,65 kr.
Andre indtægter (anslået) 16.682,50 -

I alt indtægt 43.339,15 kr.

2. Udgift:

Honorarer 31.000,50 -
Medhjælp 449.139,28 -
Kontorhold 27.852,86 -
Mødeudgifter 12.674,07 -
Andre udgifter 14.104,21 -
Oplysningsvirksomhed 76.757,58 -
Andre forsøgs- og undersøgelsesarbejder 31.108,17 -
Drift af en oplysningscentral for husmødre i Københavns
kommune:
Udgift 40.715,84 kr.
Heri fragår tilskud fra Københavns kommune 20.357,92 -
-----20.357,92 -
Udgifter ved ejendommens drift 49.218,94 kr.
Heri fragår fradrag for tjenestebolig m.v. 8.247,32 -
-----40.971,62 -

I alt udgift 703.966,21 kr.
Heri fragår indtægten 43.339,15 -

660.627,06 kr.

BILAG 5

De på finansloven for finansåret 1958/59 optagne udgifter vedrørende statens husholdningsråd.

1. Indtægt:

a. Salg af »Faglige Meddelelser« m. v.	20,000 kr.
b. Andre indtægter.	10,000 -

I alt indtægt 30,000 kr.

2. Udgift:

Honorarer.	30,627 kr.
Medhjælp.	434,000 -
Kontorhold.	30,000 -
Mødeudgifter.	15,000 -
Andre udgifter.	20,000 -
Oplysningsvirksomhed	70,000 -
Andre forsøgs- og undersøgelsesarbejder.	45,000 -
Drift af en oplysningscentral for husmødre i Københavns kom- mune:	
1. Udgift	41,300 kr.
2. Heri fragår tilskud fra Københavns kommune.	20,650 -
	<hr/> 20,650 -
Udgifter ved ejendommens drift	45,725 kr.
Heri fragår fradrag for tjenestebolig v. v.	7,147 -
	<hr/> 38,578 -

I alt 703,855 kr.
Heri fragår indtægten 30,000 -

673,855 kr.

Husholdningsrådets nuværende sammensætning.

<i>Ingefred Juul Andersen</i> ,	rådets formand.
Mosegård, Ejby St.,	
<i>Ellen Villemoes Andersen</i> ,	repræsenterende De samvirkende danske Hus-
Egebjerg, pr. Bråde,	holdningsforeninger.
<i>Johanne Dahlerup</i> ,	repræsenterende De danske Husmoderforenin-
København,	ger.
<i>Marie Hansen</i> ,	repræsenterende De samvirkende danske Hus-
Gevnø, pr. St. Heddinge,	mandsforeningers Husholdningsudvalg.
<i>Elisabet Iversen</i> ,	repræsenterende De samvirkende danske Land-
Askov, pr. Vejen,	boforeningers Husholdningsudvalg.
<i>Viola Nørløv, M.F.</i> ,	repræsenterende Arbejdernes Oplysningsfor-
København,	bund.
<i>Karen Harrekilde Petersen</i> ,	repræsenterende Specialkursus i husholdning
inspektør, Århus,	ved Århus Universitet.
<i>Ella Saaby</i> ,	repræsenterende De husholdningspædagogiske
seminarieførstander ved Den Suhrske Hus-	Foreninger.
moderskole,	
<i>Gerda Lebrecht-Nielsen</i> ,	repræsenterende De husholdningspædagogiske
overlærer, Ålborg,	Foreninger.
<i>Erik UM</i> ,	sundhedsstyrelsens repræsentant i rådet.
overlæge, dr. med., København,	
<i>Helge Odel</i> ,	indenrigsministeriets repræsentant i rådet.
sekretær, København,	
<i>E. Hoff-Jørgensen</i> ,	rådets kemisk-tekniske rådgiver.
lektor, dr. phil., København,	
<i>Folmer Dam</i> ,	beskikket af indenrigsministeren.
seminarieførstander, »Ankerhus«, Sorø,	

Rådet har valgt *Ellen Villemoes Andersen* som næstformand og *Ella Saaby* som 2. næstformand.

Til indenrigsministeriets udvalg vedrørende Statens Husholdningsråd,
Indenrigsministeriet, Chr.borg Slotsplads 1, K.

Under henvisning til den nær forestående revision af loven om Statens Husholdningsråd henvender undertegnede fire husholdningspædagogiske foreninger sig herved til det af indenrigsministeriet nedsatte udvalg, der har til opgave at fremsætte retningslinier for rådets fremtidige funktion og administration.

Vi henstiller indtrængende, at der ved forslag til ændring i Statens Husholdningsråds struktur og virksomhed ikke sker nogen formindskelse, men hellere en udvidelse i forsøgs- og oplysningsarbejdet på det husholdningspædagogiske område.

Vi vil mene, at husholdningsundervisningen, som den praktiseres indenfor barneskolen og derfra videre i ungdoms- og aftenskolerne og på efterskolerne, husholdningsskolerne og seminarierne samt forsorgsinstitutionerne er en af de betydningsfulde kanaler, ad hvilken resultaterne fra forsøgs- og forskningsarbejdet vedrørende husholdning finder vej ud til praktikerne d. v. s. til de hjem, for hvis skyld det hele sættes i gang.

Dels tænker vi her på den viden, eleverne

modtager igennem undervisningen, men vi tænker også - og særlig - på den indstilling, der bevidst eller ubevidst bliver deres, og som gør dem modtagelige for og interesseret i forsøgs- og oplysningsarbejdet.

Den her nævnte undervisning bygger i stadig stigende grad på de fra Statens Husholdningsråd modtagne forsøgsresultater og undersøgelser. Vi har derfor i en årrække haft rig lejlighed til at vurdere den store nytte og betydning, disse oplysninger har haft på det husholdningspædagogiske område.

Derfor mener vi, at en begrænsning af forsøgsarbejdet og en eventuel nedsættelse af oplysningsvirksomheden til ledere og lærere ved ovennævnte skoleformer vil få en meget uheldig indvirkning på lødigheden af den undervisning, der kan ydes på de forskellige steder. Husholdningsundervisningen har ikke i øjeblikket mulighed for fra anden side at indhente oplysningsmateriale, hvis kvalitet står på højde med det, vi modtager fra Statens Husholdningsråd, og som vi værdsætter efter fortjeneste.

Høfligst

Foreningen af Husholdningsskoler,
Olga Reppien, formand, Gråsten.

Danmarks Skolekøkkenlærerforening,
Gerda Lebrecht-Nielsen, formand, Ålborg.

Pædagogisk forening for husholdnings- og skolekøkkenlærerinder,
Rigmor Berg-Nielsen, formand, København.

Foreningen af Danske Husholdningslærerinder,
Kirsten Riisgaard, formand, Lyngby.

**Fortegnelse over forsøgs- og undersøgelsesarbejder udført og publiceret af
STATENS HUSHOLDNINGSRÅD 1935—58.**

Anvendte forkortelser: S.A.I. : I samarbejde med andre institutioner.
S.B. : Publiceret som selvstændig beretning.
F.M. : Publiceret i »Faglige Meddelelser«.
Åbr. : Publiceret i rådets årsberetning.
Ass. : Publiceret andetsteds, men særttryk haves.

<i>I. Levnedsmidler og ernæring.</i>		Publiceret år	i
1. Kemisk konservering af frugt. S.A.I.	37 - 38 - 39		S.B.
2. 484 arbejderfamiliers kost.	38		S.B.
3. Dansk Landbokost.	38		S.B.
4. Husholdningsorganisationernes kostundersøgelser.	38		S.B.
5. Mostfremstilling i hjemmene. S.A.I.	38		S.B.
6. Mågers anvendelse til menneskeføde.	38		S.B.
7. Mørkfarvning af selleri. S.A.I.	38 - 39		Åbr.
8. Tjørnefrugters værdi og anvendelighed. S.A.I.	39 - 40		Abr.
9. Hvidkålsstammers næringsindhold og madværdi. S.A.I.	40		S.B.
10. Vintergulerødders næringsindhold og madværdi. S.A.I.	40 - 41		S.B.
11. Kemisk konservering af grøntsager. S.A.I.	40		F.M.
12. Grundlag for beregning af kostens næringsværdi. S.A.I.	40		S.B.
13. Tørring af frugt. S.A.I.	40 - 41		Åbr.
14. Anvendelse af bygmel m. v. S.A.I.	41		F.M.
15. Grønkåls næringsværdi før og efter tilberedning. S.A.I.	40 - 41		Åbr.
16. C-vitaminets bevarelse ved konserv. af frugt. S.A.I.	41 - 42		S.B.
17. Anvendelse og behandling af mel. S.A.I.	42		F.M.
18. Kemisk konservering med A.I.V.-middel. S.A.I.	42		Åbr.
19. Anvendeligheden af byg- og rugsigtemel. S.A.I.	43		S.B.
20. Tilberedte fødemidlers næringsværdi. S.A.I.	43		S.B.
21. Præserving af æg.	43		F.M.
22. Bitre agurker.	43		F.M.
23. Gulerodtypers køkkentekniske egenskaber.	44		F.M.
24. Bagepulvers sammensætning og virkning.	44		F.M.
25. Næringsindholdet i ærter. S.A.I.	44		F.M.
26. Kødkonservering i sur vædske. S.A.I.	44		F.M.
27. Tomaters næringsindhold og madværdi. S.A.I.	44 - 45		Åbr.
28. Radisers C-vitaminindhold. S.A.I.	44 - 45		Åbr.
29. Konservering med myresyre.	44 - 45		Åbr.
30. Henkogning af kødvarer. S.A.I.	45 - 46		Åbr.
31. C-vitaminindhold i solbær og kokleare. S.A.I.	45		F.M.
32. Midler til uskadeliggørelse af oxalsyre.	45		F.M.
33. Spinattypers rensesvind.	45		F.M.
34. Husholdningsregnskaber, bearbejdelse af S.A.I.	45 - 51 - 54 - 57 - 58		F.M.
35. Grøntsagsforbruget i danske landbohem. S.A.I.	46		F.M.

36. Kødkonservering i sure vædsker. S.A.I.	46	F.M.
37. Husholdningsorganisationernes kostundersøgelser. S.A.I.	47	S.B.
38. Frysning af frugt og grøntsager. S.A.I. 4 7 - 4 9 - 5 7		F.M.
39. Pastinakers næringsindhold og madværdi. S.A.I. 4 7 - 4 8		Åbr.
40. Sommergulerødders næringsindhold og madværdi. S.A.I. 47 - 48		Åbr.
41. Opbevaring af røgede kødvarer. S.A.I. 48 - 52		F.M.
42. Blomkåls næringsindhold og madværdi. S.A.I. 4 8 - 4 9		Åbr.
43- Vintergulerødders carotenindhold. S.A.I. 49		F.M.
44. Frysning af tilberedte kødretter. S.A.I. 49 - 50		F.M.
45. Havregryns jævneevne. 4 9 - 5 0		Åbr.
46. Husholdningsorganisationernes kostundersøgelser. S.A.I.	50	F.M.
47. Frysning af nye kartofler og asparges. 51		F.M.
48. Konservering af ribs- og hyldebærsaft. 51		F.M.
49. Frysning af bagværk. 52		F.M.
50. Næringsindhold og madværdi af kruspersille. S.A.I. 52		F.M.
51. Oxalsyreindhold i levnedsmidler. S.A.I. 53		F.M.
52. Frysning af hyben. 54		F.M.
53. Konservering af sylteagurker. S.A.I. 54		F.M.
54. Næringsindhold og madværdi af rosenkål. S.A.I. 55		F.M.
55. Næringsindhold og madværdi af vintergulerødder. S.A.I. 56		F.M.
56. C-vitamin i kunstige citroner. 56		F.M.
57. C-vitamin i solbærmarmelader. 56		F.M.
58. Pakkerugbrøds holdbarhed. 57		F.M.
59. Kartoflers sammensætning, næringsværdi m. v. S.A.I. 57		Ass.
60. Kostundersøgelser i danske hjem. S.A.I. 57		F.M.
61. Undersøgelse af suppeekstrakter. 58		F.M.
62. Konserverede ærters værdi i husholdningen. 58		Ass.
63. Hvedemelets bageevne. 58		F.M.
64. C-vitaminrige, hjemmelavede marmelader. 58		F.M.
65. Industrielt fremstillede suppers værdi i husholdningen 58		S.B.
66. Fødevarerudgiften i lønmodtager-husstande. S.A.I. 58		F.M.

II. Tekniske hjælpemidler i husholdningen m. m.

1. Gasovnes brug til henkogning. S.A.I. 38		S.B.
2. Arbejdsprøve med mostredskaber. S.A.I. 38		S.B.
3. El-ovnes brug til henkogning. S.A.I. 3 9 - 4 0		Åbr.
4. Kvalitet og opbevaring af gummiringe til henkogning. 39 - 40		Åbr.
5. Høkkassens rette brug. S.A.I. 40		F.M.
6. Arbejdsprøve med vaskemaskiner m. m. S.A.I. 40		S.B.
7. Gasbageformens anvendelse. S.A.I. 42		F.M.
8. Afprøvning af komfurer. S.A.I. 43		S.B.
9. Gasbesparelse. S.A.I. 45		F.M.
10. Kartoffelskrælleknive m. m. 45		F.M.
11. Mål og vægt af madvarer m. v. 45 - 46		F.M.
12. Arbejdsprøve med kartoffelskrællemaskiner. S.A.I. 47		S.B.
13. Piskeris, grydeskeer, panderørere. 47		F.M.
14. Arbejdsprøve med røremaskiner. S.A.I. 48		S.B.
15. Lukkemethoder for henkogningsglas. 49		F.M.
16. Afprøvning af trykkogere. S.A.I. 49		F.M.
17. Økonomi v. brug af flaskegas & el-kogeplader. S.A.I. 4 9 - 5 0		F.M.
18. Afprøvning af el-bageforme m. v. 49		F.M.
19. Afprøvning af stegepander. 50		F.M.

	Publiceret år	i
20. Afprøvning af dåseåbnere.	51	F.M.
21. Afprøvning af opvaskestativer m. v.	51	F.M.
22. Brugsprøve med spiral til henkogningsglas.	52	F.M.
23. Arbejdsprøve med vaskemaskiner m.m. S.A.I.	52	S.B.
24. Afprøvning af termostatstrygejern	53	F.M.
25. Afprøvning af persillehakkere.	53	F.M.
26. Anv. af tekn. hjælpemidler i landhusholdninger. S.A.I.	54	F.M.
27. Afprøvning af råkostapparater.	54	F.M.
28. Fryseeemballage. S.A.I.	54	F.M.
29. Afprøvning af kartoffelmosere.	54	F.M.
30. Ælte-, røre- og piskeapparater.	55	S.B.
31. Saftudvindingsapparater.	55	S.B.
32. Passerapparater.	55	S.B.
33. Arbejdsprøve med røremaskiner. S.A.I.	55	S.B.
34. Afprøvning af paletknive.	55	F.M.
35. Afprøvning af små vaskemaskiner. S.A.I.	55	S.B.
36. Afprøvning af råkostjern m. v.	55	S.B.
37. Afprøvning af kødhakkemaskiner.	55 - 56	F.M.
38. Varmefordeling i kogekar.	57	F.M.
39. Arbejdsprøve med bonemaskiner m. v.	57	F.M.
40. Arbejdsprøve med automatisk vaskemaskine A.	57	S.B.
41. Arbejdsprøve med automatisk vaskemaskine B.	57	S.B.
42. Arbejdsprøve med strygejern og -maskiner m.v.	57	F.M.
43. Arbejdsprøve med tromlevaskemaskine.	57	S.B.

7//. Vask og tekstil.

1. Danske planters saponinindhold. S.A.I.	42	S.B.
2. Vaskebehandling af tekstilstoffer. S.A.I.	45	S.B.
3. Vask af spædbørnstøj. S.A.I.	52	F.M.
4. Vaskeeffektivitetens afhængighed af forsk. forhold	58	Ass.

Udsendelse af pjecer 1936—1/4—1958.

Pjecer omhandlende ernærings spørgsmål.

Børnenes mad	1943 - 1956 - 1958
De nuværende melsorter	1941 - 1947
Fem-og-tyve middage til billig pris	1941 - 1952
Frugt og grønsager	1936 - 1958
Familien Petersen	1953 - 1956
Hvad skal vi have til middag?	1952 - 1958
(tidligere ideer til middagsmad).	
Hybelmad	1952 - 1956
Kalk og Fosfor	1946 - 1952
Krydderurter i haven	1941 - 1954
Kødfattige middagsretter	1948 - 1953
Kålrabi	1943 - 1954
Ni gode og billige sammenkogte retter	1939 - 1954
Oxalsyre i rabarber og spinat	1953 - 1958
Råkostsalater	1954 - 1958
Sild	1941 - 1949
Smørrebrødsproblemet	1941 - 1950
Sommerfisk	1941 - 1949
Spis det rigtige	1956 - 1958
Tolv billige efterårsmiddage	1942 - 1952
Tolv billige middagsretter	1936 - 1938
Vinterfisk	1941 - 1949
Vor mad i dag	1940 - 1949
Ærter og bønner	1941 - 1949

Pjecer omhandlende konserverings spørgsmål.

Eddikesyltning	1950 - 1958
Efterårets hjemmekonservering	1940 - 1942
Frysning af frugt og grønsager	1950-1958
Frysning af kød	1945 - 1958
Henkogning af frugt og grønsager	1950 - 1958
Hjemmekonservering af frugt og grønsager	1941 - 1950
Mål og vægt af frugt og grønsager	1946 - 1958
Nedsaltning af fisk	1940 - 1942
Nedsaltning af kød	1940 - 1947
Sommerfrugt til vinterforråd	1940 - 1942
Syltning	1950 - 1958

Pjecer omhandlende økonomi, indkøb, teknik, vedligeholdelse m. v.

Bevar, hvad De har	1942 - 1953
Gulv- og bordmaterialer	1952 - 1958
Har De også udeerhverv?	1953 - 1958
Hjemmevask	1940 - 1958
Indkøb af kød	1956 - 1958
Indkøb og brug af køleskabe	1955 - 1958
Indkøb og brug af vaskemaskine	1952 - 1955 - 1957 - 1958
Mål og vægt	1946 - 1954
Pletaftagning	1950 - 1958
Oplysningscentralen, brochure om	1949 - 1958
Rengøring af gulv og bordmateriale	1952 - 1954
Skø	1954 - 1958
Økonomisk fyring i kakkelovne	1939 - 1941
Økonomisk gaskogning	1941 - 1947
Økonomisk husholdningsvask	1940 - 1942
Økonomisk kogning	1940 - 1943

Totalforbrug af pjecer, der nu er udgået - opgørelse pr. ¼ 1958.

12 billige middagsretter	(1936-1938)	81.000
Frugt og grønsager	(1936-1938)	68.000
Økonomisk fyring i kakkelovne	(1939-1941)	113.000
9 gode og billige sammenkogte retter	(1939-1954)	356.320
Sommerfrugt til vinterforråd	(1940-1942)	259.810
Økonomisk husholdningsvask	(1940-1942)	216.830
Efterårets hjemmekonservering	(1940-1942)	166.850
Nedsaltning af kød	(1940-1947)	295.430
Nedsaltning af fisk	(1940-1942)	75.810
Vor mad i dag	(1940-1949)	267.166
Økonomisk kogning	(1940-1943)	187.527
Krydderurter i haven	(1941-1954)	202.875
Hjemmekonservering af frugt og grønsager	(1941-1950)	320.070
25 middage til billig pris	(1941-1952)	345.000
Smørrebrødsproblemet	(1941-1950)	279.500
Økonomisk gaskogning	(1941-1947)	151.000
12 billige efterårsmiddage	(1942-1952)	235.000
Ærter og bønner	(1941-1949)	250.000
De nuværende melsorter	(1941-1947)	155.000
Bevar hvad De har	(1942-1953)	300.000
Børnenes mad	(1943-1956)	344.000
Kålrabi	(1943-1954)	151.000
Kødfattige middagsretter	(1948-1953)	75.000
Rengøring af gulv- og bordmaterialer	(1952-1954)	45.000
Hybelmad	(1952-1956)	70.000
Vaskemaskiner	(1952-1955)	34.000
Familien Petersen	(1953-1956)	135.000
Kalk og fosfor	(1946-1952)	58.000
Mål og vægt	(1946-1954)	28.000
Sommerfisk	(1941-1949)	254.900
Vinterfisk	(1941-1949)	265.000
Sild	(1941-1949)	160.000

Totalforbrug af pjecer, der stadig udleveres.

Opgørelse pr. ¼ 1958.

Børnenes mad	(1957-1958)	42.510
Råkostsalater	(1954-1958)	187.250
Hvad skal vi have til middag	(1952-1958)	200.890
Oxalsyre i rabarber og spinat	(1953-1958)	46.485
Frysning af kød	(1945-1958)	265.480
Frysning af frugt og grønsager	(1950-1958)	207.375
Henkogning af frugt og grønsager	(1950-1958)	144.670
Syltning	(1950-1958)	158.980
Eddikesyltning	(1950-1958)	144.820
Mål og vægt af frugt og grønsager	(1946-1958)	22.000
Hjemmevask	(1940-1958)	635.642
Pletaftagning	(1950-1958)	289.270
Gulv- og bordmaterialer	(1952-1958)	71.980
Skø	(1954-1958)	98.125
Har De også udeerhverv?	(1953-1958)	80.720
Brochure om oplysningscentralen	(1949-1958)	20.000

Pjecer, for hvilke der kræves betaling.

Indkøb af kød	(1956-1958)	13.200
Indkøb og brug af køleskabe	(1955-1958;	7.270
Før De køber vaskemaskine	(1957-1958)	2.930
Spis det rigtige	(1956-1958)	48.420

Kort oversigt over forsknings- og oplysningsarbejdet i visse andre lande.

Redegørelsen vedr. Norge og Sverige er baseret på materiale modtaget i januar 1958 fra Nordisk Komité for Konsumentvareforskning og Konsumentvareoplysning.

Norge:

I Norge organiseres forsknings- og oplysningsarbejdet på husholdningsområdet af staten.

Statens forsøgsvirksomhed i husstell giver sig af med teknisk betonet forbrugsvareforskning, forbrugøkonomisk forskning og forskning vedrørende behov, motivering m.v. En væsentlig del af forskningen drejer sig om konserveringsmetoder og forskellige næringsmidlers næringsværdi og holdbarhed, forsøg med vaskemidler, husholdningsredskaber etc. Endvidere har virksomheden udført arbejde med kvalitetsbedømmelse og kvalitetskontrol af forskellige forbrugsvarer. Det undersøgelsesmateriale, som virksomheden anser for egnet til offentliggørelse, bruges til fordel for den forbrugeroplysningsvirksomhed, som varetages af *statens oplysningskontor i husstell*. Dette kontor er direkte underlagt landbrugsministeriet og er det organ, som giver husmødrene oplysning om resultater af de praktiske og videnskabelige arbejder. Kontoret samarbejder med forsøgsvirksomheden i husstell og med andre forskningsinstitutioner og myndigheder, men udgør i første række et centralorgan med henblik på spredning af oplysningsmateriale fra forskellige kilder. Materialet bearbejdes i populær form og gøres tilgængeligt for husmødre, husholdningsorganisationer og kvindeorganisationer rundt om i landet. Til at udbrede oplysninger benytter kontoret forskellige midler, f. eks. brochurer, film, radio og presse.

I 1953 nedsattes efter forudgående stortingsbehandling et *forbrugerråd* sammensat af repræsentanter for de store kvinde- og forbrugerorganisationer. Udgifterne til rådets virksomhed udredes af staten; rådets vigtigste opgave er overfor statsmyndighederne at repræsentere forbrugernes interesser samt at drive forbrugeroplysning. Rådets oplysningsvirksomhed er efterhånden blevet meget omfattende.

Rådet arbejder også for fremme af standardisering og kvalitetsmærkning af varer, som har

særlig betydning for forbrugerne. Rådet har ikke egne laboratorier, men benytter sig i sit arbejde af allerede eksisterende laboratorier og institutter, som f. eks. ovennævnte statens forsøgsvirksomhed i husstell, varmeteknisk laboratorium ved Norges tekniske højskole, køleteknisk institut ved Norges tekniske højskole, statens teknologiske institut, statens landbrugske-miske kontrolstation m. fl.

På initiativ af forbrugerrådet er der nedsat en komité kaldet Hovedkomiteen for varedeklaration og kvalitetsmærkning. Hovedkomiteen er organiseret som et fritstående organ, i hvilket industri, landbrug, handel, forskning og forbrugere er repræsenteret.

Der findes ikke i dag i Norge noget centralt forskningsinstitut eller koordinerende organ for forbrugsforskning. Som nævnt har forbrugerrådet taget initiativet til og også finansieret en række forbrugsforskningsopgaver samtidig med, at også statens forsøgsvirksomhed i husstell driver en ikke ubetydelig forbrugsforskningsvirksomhed. For tiden arbejder der i Norge en kommission, hvis opgave det er at trække retningslinierne op for den fremtidige organisation og finansiering af forbrugsvareforskningen, men denne kommission har endnu ikke afgivet betænkning.

Sverige:

Statens institut för konsumentfrågor (tidligere Hemmens forskningsinstitut) blev startet i 1945 af husmødrene og husholdningslærerindernes organisationer. Institutionens opgave var først og fremmest forsøgs- og undersøgelsesarbejde indenfor husholdningsområdet. Desuden redegjordes i et fagligt tidsskrift for de foretagne forsøg m.v. samt for andre undersøgelser af betydning for husholdningerne, og endelig udsendtes enkelte populære pjecer og udførtes forbrugeroplysningsarbejde i radio, gennem presse, på udstillinger m.v. I 1953 omorganiseredes H.F.I. Herved blev dannet en bestyrelse

bestående af 6 medlemmer udpeget af kongen og 6 medlemmer valgt af repræsentanter for en række organisationer og institutioner, omfattende ikke alene husmødrenes og husholdningslærerindernes foreninger, men også en række erhvervsorganisationer og forskningsinstitutioner.

Forsknings- og undersøgelsesvirksomheden sker i samarbejde med andre forskningsinstitutioner og i samarbejde med erhvervslivet. Forskningsarbejdet er organiseret på 3 afdelinger: tekstilafdelingen, afdelingen for husholdningsorganisation samt næringsmiddel- og kemisk-teknisk afdeling. Med henblik på studier vedrørende hensigtsmæssig husførelse og budget udfører instituttet forskning og vareprøvning vedrørende næringsmidler, klæder, husholdningsapparater og -redskaber, kemisk-tekniske artikler samt boligindretning og boligudstyr. Til instituttet er der knyttet en forsøgsstation med en række laboratorier. Oplysningsarbejdet sker fra en speciel oplysningsafdeling. Oplysningsvirksomheden udføres dels ved direkte henvendelse til forbrugerne vedrørende resultaterne af forskningsarbejdet udført i instituttet eller andetsteds, f. eks. ved udsendelse af brochurer, dels ad indirekte vej. Der stilles således materiale til rådighed for lærerinder m. v., og kursusvirksomhed tilrettelægges og støttes. Desuden udøves en rådgivende og oplysende virksomhed overfor producenter og handlende indenfor forbrugsvareområderne, især for så vidt angår køkkenudstyr og lign., og overfor arkitekter og producenter af boligudstyr.

Siden begyndelsen af 1957 arbejder *Statem Konsumentrad* med henblik på at få et overblik over samt samordne og støtte forskningen og oplysningsarbejdet på konsumentområdet. Rådet har til opgave at følge den forskning og oplysningsvirksomhed, som drives af de statslige, halvstatslige og private institutioner samt at virke for samarbejde mellem de forskellige forskningsinteresser. Rådet tager endvidere initiativ til, at forskning igangsættes.

Rådet består af 15 medlemmer, af hvilke 4 udgør et forretningsudvalg. Rådet har til bistand et sekretariat med en heldagsbeskæftiget sekretariatschef. Repræsentanter for bl. a. løntagerorganisationer, kvindeorganisationerne, industrien, handelen og kooperationen indgår i rådet, ligesom rådet er tiltrådt af et antal tekniske eksperter. Rådet har ikke ubetydelige statslige midler at råde over (forrige finansår bevilgede rigsdagen 400.000 kr.), og rådet for-

delser disse midler samt andre midler (i forrige finansår tilsammen ialt $\frac{1}{2}$ mill. kr.) som støtte til forskning i institutioner m. v. samt til spredning af oplysninger af almindelig interesse. Det er tanken, at rådets fremtidige budget skal være på omkring 1 mill. svenske kr. årligt. For egen regning kan rådet igangsætte visse undersøgelser, f. eks. kortlægge hvilken forskning, der drives på et bestemt område, eller hvorledes eksisterende oplysningsressourcer bedst kan udnyttes.

Holland:

Det *hollandske husholdningsråd* er oprettet i 1950 og har til formål at fremme en effektiv husførelse og at repræsentere og beskytte forbrugernes og husholdningernes interesser overfor de offentlige myndigheder, de videnskabelige institutioner, handelen og industrien. Rådet, der består af 25 personer (med hver sin suppleant), repræsenterer en lang række institutioner (bl. a. 15 kvindeorganisationer, der repræsenterer ca. 400.000 af Hollands 2^{A} mill. husstande) og holder møde hver 6. uge. Af sin midte vælger rådet et forretningsudvalg på 5 medlemmer, der møder hver 14. dag. Rådet driver ikke selv nogen forskning, idet denne sker på en af staten understøttet forsøgsstation knyttet til landbrugsuniversitetet i Wageningen. Til rådet er knyttet et sekretariat, og den daglige ledelse varetages af en direktør (med økonomisk uddannelse), der er ansvarlig overfor rådet.

Rådets budget er på ca. 100.000 fl. om året, hvoraf ca. $\frac{3}{4}$ er statstilskud og $\frac{1}{4}$ stammer fra medlemsbidrag eller indtægt ved salg af publikationer.

Rådet foranlediger forskning iværksat samt samarbejder og koordinerer forskningsresultater m. v. Husholdningsrådet giver sig ikke af med individuelt eller direkte oplysningsarbejde, idet oplysningsarbejdet sker gennem de organisationer, der er medlemmer af rådet. Rådet udgiver dog en månedlig publikation, og rådet udarbejder rapporter, beregnet for arkitekter, fabrikanter og producenter m. fl.

I Holland findes endvidere et » ernæringsoplysningsbureau« kaldet *Voorlichtingsbureau van de Voeding*, der sorterer under det hollandske sundhedsministerium og det hollandske landbrugsministerium og beskæftiger 45 medarbejdere. Oplysningsvirksomheden drives overfor konsulenter, lærere, sundhedsplejersker, pressen m. v., idet institutionen udarbejder en

række pjecer (der sælges ca. K mill. pjecer om året for en ganske ringe betaling) og arrangerer kurser m. v. Oplysningsvirksomheden vedrører kun ernæringspørgsmål.

Det hollandske forbrugerråd er oprettet i 1953 og er ikke statsunderstøttet. Dets indtægter hidrører fra individuelle medlemmer og organisationer, og dets hovedopgave er at lære forbrugerne at blive prisbevidste, modarbejde karteller, truste og lign. Rådet foretager sammenlignende prøver af markedsvarer og disses priser og kvalitet samt offentliggør resultaterne heraf under nævnelse af varenes navn i en månedlig publikation.

Forbrugerrådet har fornylig for at få mere slagkraft indgået et nært samarbejde med fagforeningerne.

England:

British Standards Institution (B.S.I.) arbejder med den industrielle standardisering i England og har eksisteret i 50 år. B.S.I. finansieres dels af industrien, dels af staten, og endelig ved indtægter fra salg af publikationer m. v. Efter forslag fra industriens side er der tilvejebragt et samarbejde mellem denne og B.S.I. angående gennemførelsen af frivillig kvalitetsstandards som en videreførelse af de tidligere

utilityordninger, og i henhold hertil har B.S.I. udfærdiget garantimærker for en række forskellige varer af interesse for forbrugerne.

I 1955 nedsatte B.S.I. et forbrugerråd »Consumer Council«, bestående af 25 medlemmer, der mødes en gang hver 3. måned. Til bistand har dette råd en rådgivende komité med delegerede fra 24 kvindeorganisationer repræsenterende 3 mill. kvinder.

Rådet har til opgave at tilvejebringe objektive oplysninger om forbrugernes behov og synspunkter med hensyn til standard for varer, for at medvirke til tilvejebringelse af sådanne standard eller tilsvarende garantier. Endvidere skal rådet give oplysninger og råd til forbrugerne og de handlende om standard og dertil knytte garantier. Der er ved rådets nedsættelse særlig peget på betydningen af forbrugernes interesser.

Det daglige arbejde udføres i forskellige stående tekniske udvalg sammensat af fabrikanter, handlende og teknikere. En bestemt brøkdel af statens tilskud til B.S.I. skal anvendes til opretholdelsen af Consumer Council, således at dette råd kan være økonomisk uafhængigt af industrien, hvilket tillægges den største betydning, for at rådet kan give en saglig upartisk vejledning til forbrugerne.

Det administrative bibliotek

Slotsholmsgade 12
1216 København K.
Tlf. (01)122517